

ANALELE UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI - SERIA DREPT

Luarea de mită în rate - o nouă formă de unitate de infracțiune: nici naturală, nici legală, ci jurisprudențială

Conf. univ. dr. Andra-Roxana Trandafir

Facultatea de Drept, Universitatea din București

Conf. univ. dr. Mihail Udroi

Facultatea de Drept, Universitatea din Oradea

Lector univ. dr. Dragoș Pârgaru

Facultatea de Drept, Universitatea din București

Rezumat: *Articolul analizează problematica corectei calificări a faptei unei persoane de a pretinde sau a accepta promisiunea unei sume de bani în legătură cu atribuțiile sale de serviciu, sumă de bani pe care ulterior o primește în mai multe tranșe, pe parcursul unui interval de timp considerabil. Materialul prezintă cele trei opinii întâlnite în practica judiciară și în doctrină în legătură cu o astfel de situație de fapt, respectiv posibilitatea de a reține o unitate naturală colectivă, o infracțiune simplă care nu cunoaște un moment așa-numit al epuizării ori o infracțiune continuată. Consecințele unei astfel de calificări rezidă în posibilitatea considerării ultimului act de remitere ca fiind cel relevant pentru incidența unor instituții precum prescripția răspunderii penale, a aplicării legii penale în timp, a actelor de clemență ori a participației penale. În unanimitate, autorii resping prima opinie (unitatea naturală colectivă), analizând argumentele care susțin reținerea infracțiunii simple ori a celei continuate, precum și rezervele în legătură cu fiecare dintre aceste abordări și susțin intervenția instanței supreme pentru pronunțarea unei decizii cu caracter obligatoriu în această materie.*

Cuvinte cheie: *luare de mită, infracțiuni de consumare anticipată, conținut alternativ, unitate naturală colectivă, infracțiune simplă, infracțiune continuată, prescripția răspunderii penale, participație penală.*

Passive bribery in instalments – a new form of unity of criminal offences: not a natural one, nor a legal one, but established by case-law

Abstract: *The paper analyses the hypothesis in which a person pretends or accepts the promise of a certain amount of money in connection with their professional duties and then receives the said money in several instalments, over a considerable period of time. The article presents three opinions encountered in legal literature and case law, namely the natural unity view, the simple offence which does not render the need for a so-called moment of termination and the continuing offence view. The consequences of such qualification are related to other institutions, such as statute of limitation, applicability of criminal law in time, clemency acts or criminal participation. The authors unanimously*

disagree with the first opinion (natural unity), analyse the arguments which would allow the simple offence or the continuing offence, by also underlining the doubts concerning such qualifications and support the need for a mandatory decision of the Romanian High Court of Cassation and Justice in this field.

Key words: *bribery, crimes of anticipated commission, alternative content of the criminal offence, natural unity, simple criminal offence, continuing offence, statute of limitation, criminal participation.*

Practica judiciară se confruntă, de multă vreme, cu problema încadrării juridice a faptei unei persoane care, având calitatea de funcționar public ori pe cea la care se referă art. 308 C.pen., pretinde sau acceptă promisiunea unei sume de bani, acțiune urmată de primirea respectivei sume în mai multe tranșe („rate”), pe parcursul unei perioade de timp, mai lungi sau mai scurte (în acest din urmă caz, fără a fi vorba de intervale de timp de ordinul minutelor, care să permită în mod facil calificarea juridică), în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri. Această situație practică poate cunoaște anumite variațiuni, spre exemplu, autorul acceptă promisiunea unei sume de bani și primește, la același moment, o parte din ea, urmând ca diferența să-i fie plătită, conform înțelegerii, la un moment ulterior. Ceea ce este relevant pentru analiza noastră este ca înțelegerea inițială să vizeze o anumită sumă de bani, dintre care cel puțin o parte să fie plătită la un moment ulterior acestei înțelegeri. Ipoteza poate fi extinsă, în mod evident, și la celelalte infracțiuni de corupție, prevăzute la art. 290-292 C.pen.; din rațiuni de simplificare, ne vom referi, în cea mai mare parte a timpului, la infracțiunea de luare de mită.

Deși există o efervescență recentă în legătură cu astfel de ipoteze, în realitate, problema există, așa cum spuneam, de multă vreme. Întocmai cum în prezent, așa cum vom vedea, Înalta Curte de Casație și Justiție pare a oscila între posibilele soluții, tot astfel a făcut și Tribunalul Suprem în anii '70-'80¹, fără a se ajunge, până în prezent, la o soluție cu caracter obligatoriu.

Răspunzând necesității de a soluționa această problemă cu care se confruntă practica judiciară, doctrina - mai veche sau mai nouă - s-a aplecat, la rândul ei, asupra argumentelor care sprijină una sau alta dintre soluțiile la care au ajuns instanțele în analiza lor. Sintetic, aceste soluții – care au, în mod evident, în vedere, infracțiunea de luare de mită - pot fi prezentate după cum urmează:

- Fapta reprezintă o **infracțiune sub forma unității naturale (colective)**, care se consumă (există) la momentul pretinderii ori al acceptării promisiunii, cunoscând un moment al epuizării, care coincide cu ultima rată plătită;

* Ideea redactării acestui material a apărut de mult timp, în acest interval autorii având numeroase discuții cu mai mulți profesioniști din domeniul juridic, care au ajutat la cristalizarea aspectelor aici abordate. Adresăm mulțumiri tuturor celor cu care am avut astfel de discuții, precum și domnului Laurențiu Stan, responsabilul Filialei Drept a Bibliotecii Centrale Universitare, pentru materialele furnizate, care au fost de un real ajutor în redactarea prezentului articol.

¹ A se vedea C. *Bulai*, Infracțiunea simplă ca formă a unității naturale a infracțiunii, S.C.J., nr. 1/1985, p. 69.

- Fapta reprezintă (tot) o **infrațiune simplă**, care se consumă (există) la momentul pretinderii ori al acceptării promisiunii, nefiind susceptibilă de epuizare, întrucât nu este vorba de o infrațiune continuă, continuată, de obicei sau progresivă, în cazul căreia se pune problema epuizării;
- Fapta reprezintă o **infrațiune continuată**, cu toate consecințele ce decurg din această calificare.

Din cele de mai sus rezultă că, indiferent de concluzia la care se ajunge, **în toate situațiile infrațiunea de luare de mită este unică și se consumă (există) la momentul comiterii primei acțiuni ce constituie element material al infrațiunii**, adică la momentul pretinderii sau acceptării promisiunii sumei de bani (aceasta din urmă fiind, uneori dublată, de o primire a unei părți din suma respectivă), întrucât acela este momentul la care se produce urmarea imediată specifică infrațiunii de luare de mită. Singurul aspect divergent vizează relevanța penală a actelor ulterioare; dincolo de a fi o simplă problemă de drept penal, corecta încadrare a unei astfel de fapte într-una din categoriile de mai sus determină consecințe importante în special în ceea ce privește momentul de început al termenului de prescripție, aplicarea legii penale în timp, calificarea contribuției persoanelor care participă doar la acte ulterioare pretinderii ori acceptării promisiunii, precum și posibilitatea confiscării întregii sume ce a făcut obiectul mitei.

Luând în considerare atât jurisprudența, cât și opiniile exprimate în literatura de specialitate, în prezentul material vom arăta, într-o primă etapă, de ce prima opinie menționată mai sus, care are în vedere existența unității naturale colective, nu poate fi susținută (I). Ulterior, vom arăta argumentele care ar putea susține reținerea infrațiunii simple, în cazul căreia actele ulterioare nu mai au relevanță penală, fie total, fie parțial (II) ori a infrațiunii continuate (III).

I. IMPOSIBILITATEA REȚINERII UNITĂȚII NATURALE COLECTIVE

Pentru a arăta de ce, în opinia noastră, nu se poate reține o unitate naturală colectivă în ipoteza expusă anterior, vom prezenta, mai întâi, argumentele exprimate în sprijinul acestei abordări (1). Deși paragrafele din doctrină și jurisprudență sunt, pe alocuri, lungi, am considerat necesară menționarea lor integrală, pentru a avea o imagine de ansamblu asupra problemei tratate. Pornind de la aceste argumente vom analiza, succint, condițiile de existență a unității naturale colective și modalitatea în care acestea sunt incidente în cazul infrațiunii de luare de mită (2).

1. Argumentele exprimate în sprijinul unității naturale colective

Pentru a susține ideea potrivit căreia pretinderea ori acceptarea promisiunii unei sume de bani, urmată de primirea ei în mai multe rate, constituie o infrațiune unică sub forma unității naturale colective, sunt invocate mai multe opinii exprimate în doctrină (A). După prezentarea acestor opinii, vom reda, uneori pe larg, soluțiile din practica judiciară care au reținut, în mod fundamental, unitatea naturală colectivă (B). Consecințele unei astfel de calificări vor fi analizate într-o subsecțiune finală (C). Așa cum se va vedea, în problema specifică pe care o tratăm, uneori doctrina ori jurisprudența folosește termenii de

„infracțiune simplă”, „infracțiune unică” și „unitate naturală (colectivă)”² ca fiind sinonime. **Ideea de bază pe care vor să o exprime aceste opinii este că, deși infracțiunea de luare de mită se consumă (există) de la momentul pretinderii ori al acceptării promisiunii unei sume de bani, actele ulterioare de primire au relevanță penală sub aspectele menționate anterior.**

A. Doctrina

Întrucât, așa cum arătam, încă din anii '70 instanța supremă a pronunțat unele decizii de referință în legătură cu această problemă (pe care le vom prezenta în secțiunea următoare), și doctrina s-a aplecat asupra analizei respectivelor soluții.

Într-unul din primele materiale care analizează expres problema ce face obiectul prezentului articol, pornind de la un articol de referință al autorului³, acesta arată că „datorită dependenței ce există între conținuturile alternative ale infracțiunii de trafic de influență, datorită legăturii naturale care le unește, săvârșirea unor fapte prin care s-au concretizat două dintre aceste conținuturi – chiar la intervale de timp diferite – a generat o unitate naturală de infracțiune, incompatibilă cu infracțiunea continuată. Este, într-adevăr, evident că, pe parcursul săvârșirii traficului de influență, „pretinderea de bani sau alte foloase”, cum și „acceptarea de promisiuni, de daruri” – acțiuni ce realizează unele din conținuturile alternative ale acestei infracțiuni – **nu reprezintă decât momente intermediare, ce își găsesc împlinirea și rațiunea de a fi doar în acțiunea finală, de „primire” a unor sume de bani sau alte foloase, care constituie cea de-a treia modalitate alternativă de săvârșire a infracțiunii prevăzute de art. 257 C.pen. Credem că se poate afirma, ca o teză cu caracter general, că ori de câte ori între activitățile incriminate ca modalități distincte de săvârșire a aceleiași infracțiuni există o legătură naturală (...) – în sensul că săvârșirea uneia este urmarea firească a celeilalte, fiecare în parte reprezentând trepte deosebite de îndeplinire a aceleiași finalități -, comiterea succesivă a acelor activități realizează o unitate naturală de infracțiune, în cadrul căreia activitățile subsecvente fac corp comun cu cele care le preced. Observăm, ca o confirmare a celor de mai sus și a soluției Tribunalului Suprem, că atât „pretinderea de bani sau alte foloase”, cât și „acceptarea de promisiuni” constituie, în esența lor, acte de tentativă la infracțiunea de trafic de influență, pe care însă din considerații de politică penală, legiuitorul le-a incriminat – alături de acțiunea de „primire” – ca infracțiuni consumate; or, este de principiu că **forma imperfectă a infracțiunii, care este tentativa, se absoarbe în forma perfectă, care este infracțiunea consumată, ambele constituind o unitate naturală, care exclude de plano aplicarea art. 41 alin. 2 C.pen.**”⁴ – subl. ns.**

Soluția la care ajunsese V. Papadopol, care pornea de la o decizie a Tribunalului Suprem, a fost îmbrățișată și de alți autori. S-a arătat, de exemplu, că „această din urmă soluție ni se pare singura corectă, deoarece se întemeiază pe ideea absorbției naturale a

² Doctrina mai folosește și termenii de „pluralitate contextuală de acte materiale” ori „infracțiune simplă (unitate infracțională naturală) cu pluralitate de acte materiale de executare”. A se vedea M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, Drept penal. Partea generală. Curs teoretic în domeniul licenței (I), Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 702 și urm., precum și doctrina acolo citată.

³ A se vedea V. Papadopol, Considerații asupra infracțiunilor cu conținuturi alternative, în R.R.D. nr. 8/1967, p. 66 și urm.

⁴ A se vedea V. Papadopol, Examen teoretic al practicii Tribunalului Suprem în materia dreptului penal. Partea Generală, în R.R.D. nr. 12/1972, p. 113 și urm.

actelor preparatorii sau a actelor de executare premergătoare săvârșirii acțiunii, ce constituie elementul material al infracțiunii, în infracțiunea-fapt consumat. Absorbția actelor corespunzătoare formelor atipice ale infracțiunii, în forma tipică a acesteia, are un caracter obiectiv, **infracțiunea fapt-consumat reprezentând realizarea deplină a intenției infracționale, pe care actele materiale comise până atunci nu realizaseră decât parțial (...).** Soluția unității naturale este evident corectă, deoarece actele de remitere a bunurilor promise sau convenite fac parte din acțiunea incriminată, sunt săvârșite în completarea acesteia, iar nu în afara ei. Așa cum s-a observat însă în literatura de specialitate (...), deși nu modifică unitatea naturală a infracțiunii, **actele de remitere ulterioară a bunurilor sau sumelor de bani determină o deplasare a momentului consumării infracțiunii până la momentul săvârșirii ultimului act de remitere, astfel încât consecințele penale legate de consumarea infracțiunii (determinarea legii penale incidente, incidența unui act de clemență, începerea termenului de prescripție a răspunderii penale etc.) se vor raporta la acest moment**⁵ – subl. ns.

Opinia exprimată de V. Papadopol, care fundamentează ideea unității naturale (colective) a fost ulterior dezvoltată împreună cu D. Pavel în lucrarea dedicată formelor unității infracționale, citată atât în unele hotărâri judecătorești, cât și în literatura de specialitate recentă, arată că „*acțiunea sau inacțiunea unică ce caracterizează infracțiunea simplă poate fi uneori segmentată, în fapt, în mai multe acte constitutive care leagă între ele în mod natural, formând acțiunea sau inacțiunea constitutivă a infracțiunii. Este vorba în acest caz de o pluralitate internă, intrinsecă însuși conținutului constitutiv al infracțiunii care nu se poate converti într-o pluralitate de infracțiuni. Această pluralitate internă rezultă din condițiile de fapt ale săvârșirii infracțiunii, în sensul că, prin natura lucrurilor, actele de cele mai multe ori similare și cvasi similare se leagă între ele, dând naștere unei acțiuni constitutive unice. Unitatea infracțiunii este determinată de această sudură realizată în mod natural între actele prin care se înfăptuiește executarea elementului material al infracțiunii. (...) Aceeași situație urmează a fi adoptată și atunci când conținuturile alternative sunt caracterizate nu prin modalități diferite ale acțiunilor săvârșite, ci prin modalități diferite ale rezultatelor produse de o acțiune unică. Pentru ca actele aparținând unor modalități alternative de săvârșire să se poată integra într-o unitate naturală de infracțiuni este necesar, în principiu, ca ele să fie săvârșite cu aceeași ocazie, într-o coeziune obiectivă și subiectivă care le reunește în mod firesc într-o activitate infracțională unică. În general, atunci când se comit la intervale mai mari de timp, acțiunile alternative pot constitui fie o unitate legală de infracțiuni, de tipul infracțiunii continuate, dacă au fost săvârșite în realizarea aceleiași rezoluții, fie un concurs real de infracțiuni, dacă fiecare dintre ele a fost impulsionat de o poziție subiectivă unică. Dar există și situații când, chiar dacă între diferitele momente în care se săvârșesc actele specifice modalității alternative se scurge un anumit interval de timp această împrejurare nu împiedică reunirea acestor acte într-o unitate naturală de infracțiuni. O asemenea situație există atunci când conținuturile alternative reprezintă trepte succesive, în forme distincte, dar legate între ele de realizarea unui iter criminis. În cazul în care fiecare dintre modalitățile alternative reprezintă o fază de desfășurare, iar ele se succed în ordinea pe care o implică acel iter criminis care este specific*

⁵ A se vedea C. Bulai, loc. cit., p. 69-71. Autorul citează și M.C. Ardeleanu, Unele aspecte ale infracțiunii de luare de mită în forma continuată, în R.R.D. nr. 12/1981, p. 41 și urm., care reprezintă comentariul Deciziei nr. 322/1981 a Trib. jud. Suceava (decizie, de asemenea, comentată de V. Dobrinoiu, în R.R.D. nr. 12/1981, p. 45 și urm.).

*incriminării respective, unitatea infracțiunii rămânând neștirbită chiar dacă între momentele realizării acestor modalități alternative se interpune câte un interval mai mare de timp. Unitatea astfel conturată este forma unității naturale de infracțiune. Astfel, în cazul luării de mită, dacă funcționarul pretinde o sumă de bani pentru a face un act privitor la îndatoririle sale de serviciu și apoi, după un interval de timp, primește această sumă, cele două acte – pretinderea și primirea – deși prevăzute ca modalități alternative de săvârșire a infracțiunii, sunt în realitate două faze succesive ale unei activități infracționale unice. Acestea se unesc în mod firesc între ele, realizând o singură infracțiune de luare de mită, indiferent de intervalul de timp care, în fapt, le separă. (...) trecerea unui interval de timp mai mare între realizarea modalităților alternative nu exclude unitatea infracțiunii nici în cazul în care modalitățile alternative sunt prevăzute sub forma unor rezultate diferite pe care le poate produce aceeași acțiune sau inacțiune. Indiferent de împrejurarea că un rezultat se produce într-un anumit moment, iar altul la un interval mai îndelungat după producerea primului, cele două rezultate se îmbină între ele caracterizând aceeași infracțiune unică. (...) Se poate conchide că **unitatea naturală de infracțiune poate exista nu numai în cazul actelor plurale săvârșite cu aceeași ocazie într-o cvasisimultaneitate, dar și atunci când ele chiar mai distanțate în timp se integrează sub aspect faptic în complexul de elemente care, în formularea incriminării îi caracterizează unitatea**⁶ – subl. ns.*

Citând această opinie, fără a se face vorbire în mod expres, nici de data aceasta, despre unitatea naturală colectivă, s-a arătat ulterior că „în cazul în care fiecare dintre modalitățile alternative reprezintă o fază în desfășurarea actului de conduită și se succed în ordinea pe care o presupune conduita specifică incriminării, ia naștere o singură infracțiune, chiar dacă între momentele realizării modalităților alternative se interpune câte un interval de timp. De exemplu, în cazul luării de mită (art. 289 CP), dacă se pretinde o sumă de bani și apoi după un interval de timp se primește suma respectivă, cele două acte, pretindere și primire, deși prevăzute ca modalități alternative, reprezintă în realitate două etape infracționale succesive, și anume tentativa și consumarea unei activități infracționale unice. Pretinderea și primirea fac parte dintr-o singură infracțiune de luare de mită, indiferent de intervalul de timp dintre cele două acte. Nu numai între actele specifice unor conținuturi alternative se pot intercala intervale de timp fără să altereze unitatea infracțională, dar aceleași consecințe se produc și atunci când intervalele de timp intervin între actele omogene care, reunite, caracterizează o singură infracțiune. Astfel, **primirea eşalonată de către un funcționar public a folosului oferit pentru îndeplinirea actului ce intra în îndatoririle sale de serviciu, după ce acest act a fost realizat, nu reprezintă nici un concurs de infracțiuni și nici o infracțiune continuată, actele de primire a folosului material reunindu-se în mod natural într-o singură infracțiune de luare de mită (art. 289 CP)**. În acest caz, este vorba de un singur folos material, primit de la un singur funcționar public, pentru un anumit act realizat în exercițiul funcției sale, în urma unei rezoluții infracționale unice, elemente unitare care dau naștere unei infracțiuni simple⁷ – subl. ns.

În același sens, s-a arătat că „suntem în prezența unei infracțiuni unice simple de luare de mită în ipoteza în care se primesc succesiv bani sau bunuri legate de îndeplinirea unei singure îndatoriri (de exemplu, promovarea unui student la un examen), cât timp acestea

⁶ A se vedea V. Papadopol, D. Pavel, Formele unității infracționale în dreptul penal român, Casa de editură și presă Șansa SRL, București, 1992, p. 41 și urm.

⁷ A se vedea L.V. Lefterache, Drept penal. Partea generală. Curs pentru studenții anului II, ediția a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2021, p. 427 și urm.

reprezintă tranșe succesive ale unei sume de bani pretinse ab initio pentru îndeplinirea nelegală a respectivei îndatoriri. În acest ultim caz **avem o singură infracțiune de luare de mită, fiindcă, așa cum am spus, avem un singur act de executare în baza căruia s-a consumat infracțiunea (pretinderea sumei X, care va fi plătită în trei rate succesive, a câte y lei)**⁸, ceea ce înseamnă că un eventual act de clemență „nu va putea fi incident, deoarece infracțiunea s-a consumat, dar încă nu s-a epuizat”⁹, iar complicele la un singur act de primire ulterioară pretinderii poate fi pedepsit¹⁰. În sprijinul acestei ultime concluzii se citează opinia potrivit căreia „în cazul infracțiunilor de consumare anticipată, actul de complicitate poate fi comis și dincolo de momentul consumării, în măsura în care autorul mai săvârșește ulterior o altă acțiune tipică alternativă. Spre exemplu, **infracțiunea de luare de mită se consumă și prin simpla cerere formulată de funcționar. Dacă ulterior acestui moment are loc și primirea efectivă a sumei de bani solicitate, iar o altă persoană ajută la această remitere, vom reține în sarcina respectivei persoane o complicitate la infracțiunea de luare de mită**”¹¹ – subl. ns.

Aceeași opinie este exprimată și în doctrina (foarte) recentă, arătându-se că: „ori de câte ori suntem într-o astfel de situație ne regăsim în prezența unei singure infracțiuni, care se consumă la momentul pretinderii/acceptării și care se epuizează la acela al primirii efective, cu toate consecințele care derivă de aici, printre care putem nota:

- de la acest ultim moment începe să curgă termenul prescripției răspunderii penale;
- în funcție de acest moment se analizează aspectele privind aplicarea legii penale în timp;
- actele de complicitate realizate ulterior momentului pretinderii/acceptării și care facilitează primirea de bani sau alte foloase, după caz, au relevanță penală”¹² – subl. ns.

În realitate, ceea ce exprimă toate aceste opinii doctrinare este că fapta de a pretinde sau accepta promisiunea unei sume de bani care este ulterior primită în una sau mai multe tranșe reprezintă o infracțiune unică de luare de mită, care se consumă, așa cum am arătat, la momentul pretinderii/acceptării promisiunii¹³, împrejurare care nu determină însă lipsirea de consecințe juridice a actelor ulterioare de primire (legate în unele opinii, de un așa numit moment al epuizării infracțiunii). În raport de aceste momente vor fi incidente, așadar, regulile privind aplicarea legii penale în timp, incidența actelor de clemență, începutul termenului de prescripție a răspunderii penale, posibilitatea confiscării sumelor de bani primite ori calificarea contribuției persoanei care ajută la unul sau mai multe acte de primire,

⁸ A se vedea G. Bodoroncea, Corupția. Infracțiuni de corupție. Infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție, Ed. CH Beck, București, 2022, p. 129.

⁹ *Idem*, p. 71.

¹⁰ *Idem*, p. 72.

¹¹ A se vedea F. Streteanu, D. Nițu, Drept penal. Partea generală, vol. II, Ed. Universul Juridic, 2018, p. 238. Autorii citați nu califică totuși fapta ca ținând de unitatea naturală colectivă, ci doar indică un efect al naturii infracțiunii (de consumare anticipată) în materia participației penale.

¹² A se vedea T. Manea, Drept penal. Partea specială, Infracțiuni contra autorității, contra înfăptuirii justiției, de corupție și de serviciu, de fals în înscrisuri, contra siguranței circulației pe drumurile publice, contra familiei. Ed. Hamangiu, București, 2024, p. 202.

¹³ Credem că opinia citată mai sus, în sensul că ar avea loc o deplasare a momentului consumării infracțiunii până la momentul săvârșirii ultimului act de remitere, trebuie citită în sensul că instituțiile acolo menționate (aplicarea legii penale în timp, acte de clemență, prescripție) se vor aplica raportat la acest moment, iar nu că existența (consumarea) infracțiunii survine la ultimul act de remitere.

fără a fi cunoscut pretinderea ori acceptarea promisiunii. Cu toate că prima opinie citată exprimă, în realitate, unitatea naturală colectivă, niciuna dintre paragrafele menționate mai sus nu folosește totuși acest termen; dimpotrivă, cel puțin din unele dintre aceste opinii, consecințele astfel deduse par a fi legate de natura infracțiunii de luare de mită de a fi una de consumare anticipată și de absorbția actelor de pregătire/tentativei în forma consumată, iar nu de calificarea ipotezei avute în vedere ca ținând de unitatea naturală colectivă.

B. Jurisprudența

Deși regăsim în jurisprudența mai veche soluții în sprijinul acestei idei, sintagma folosită inițial este tot aceea de „*unitate naturală*”. Astfel, s-a reținut de exemplu, în materia infracțiunii de trafic de influență, că „*dacă infracțiunea s-a săvârșit atât prin pretinderea unei sume de bani, cât și prin primirea ulterioară a sumei pretinse, în scopul arătat în art. 257 C.pen., dispozițiile art. 41 C.pen., referitoare la infracțiunea continuată nu sunt aplicabile; de asemenea, dacă primirea banilor a avut loc după publicarea decretului nr. 591/1969, deși suma fusese pretinsă mai înainte, infractorul nu beneficiază de grațiere*”¹⁴. În speță, traficul de influență fusese comis atât prin pretinderea sumei de 1500 de lei, cât și prin primirea ulterioară a banilor (în cursul aceleiași luni – august 1969), într-o astfel de ipoteză „*neputându-se susține că, întrucât ne aflăm în prezența a două modalități de comitere a infracțiunii, s-a săvârșit o infracțiune continuată sau complexă, în sensul dispozițiilor art. 41 C.pen. ori un concurs de infracțiuni. În speță, întrucât inculpatul a săvârșit fapte care constituie două dintre modalitățile menționate, iar acestea se referă la aceeași sumă de bani, predată în vederea realizării aceleiași scop, s-a comis o singură infracțiune de trafic de influență, al cărei conținut s-a realizat nu numai prin pretinderea, dar și prin primirea sumei pretinse*” – subl. ns.

În același sens, s-a reținut că „*infracțiunea de trafic de influență este, potrivit art. 257 C.pen., o infracțiune cu conținuturi alternative; ea se realizează prin primirea ori prin pretinderea de bani sau alte foloase, ori prin acceptarea de promisiuni, de daruri, direct sau indirect, în vederea determinării unui funcționar – pe lângă care subiectul are influență sau lasă să se înțeleagă că are influență sau lasă se creadă că are influență – să facă, ori să nu facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu. Datorită dependenței ce există între aceste conținuturi alternative ale infracțiunii de trafic de influență, faptele prin care se concretizează două sau chiar toate conținuturile sus-menționate, săvârșite de aceeași persoană, chiar la intervale de timp diferite, reprezintă, în ansamblu, acte de executare a infracțiunii. Deși o dată cu „pretinderea” foloaselor, cu „acceptarea” promisiunilor, infracțiunea de trafic de influență poate fi socotită realizată, activitatea ulterioară – de „primire” a foloaselor pretinse sau promise – nu este lipsită de relevanță penală, ci constituie, alături de activitatea ilicită ce o precede, o unitate infracțională naturală, cu toate consecințele ce decurg din această constatare. În cazul când autorul infracțiunii de trafic de influență, după ce a pretins un anumit folos pentru a determina pe un funcționar să facă un act ce intră în atribuțiile sale de serviciu, a primit folosul printr-o altă persoană, cel*

¹⁴ A se vedea Trib. Suprem, Secția penală, nr. 4094 din 16 iulie 1971, în Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1971, p. 364 și urm. Decizia este și cea la care se referă V. Papadopol în articolul din anul 1972, citat *supra* la nota de subsol nr. 4.

*care l-a ajutat în felul acesta la realizarea unuia dintre conținuturile alternative este complice*¹⁵ – subl. ns.

Jurisprudența instanței supreme cunoaște, și după anul 2000, unele soluții similare¹⁶. Astfel, s-a reținut, de exemplu, că „*purtarea unor discuții repetate cu mai multe persoane aflate împreună, urmate de primirea unor foloase de la acestea în același timp și loc, nu atribuie faptei semnificația unei infracțiuni continuate de trafic de influență, caracterizată prin săvârșirea repetată a unor acțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni, ci constituie o unitate naturală de infracțiune; această unitate nu este incompatibilă cu existența unei pluralități de acte materiale, cu condiția ca acestea, considerate în ansamblul lor, prin legătura firească dintre ele, să alcătuiască o singură acțiune în vederea aceluiași rezultat*”¹⁷ – subl. ns.

Într-o altă decizie, s-a reținut că „*infracțiunea de luare de mită s-a consumat în momentul în care inculpatul i-a pretins lui D.E.M. să îi remită două cartoane cu pulpe de pui, iar în ziua următoare să îi înmâneze suma de 1.000.000 lei. Este lipsit de relevanță juridică faptul că, ulterior, acesta a primit suma de 200.000 lei și trei cartoane cu pulpe de pui oferite de denunțatoare, aspect important numai cu referire la măsura de siguranță a confiscării speciale, potrivit art. 19 din Legea nr. 78/2000. Ori de câte ori între activitățile incriminate, ca modalități distincte de săvârșire a aceleiași infracțiuni, există o legătură naturală, în sensul că săvârșirea uneia este urmarea firească a celeilalte, fiecare în parte reprezentând trepte deosebite de înfăptuire a aceleiași finalități, comiterea succesivă a acelor activități realizează o unitate naturală de infracțiune, în cadrul căreia activitățile subsecvente fac corp comun cu cele care le preced. Or, este evident că pe parcursul săvârșirii luării de mită, pretinderea de bani sau alte foloase, precum și acceptarea sau nerespingerea promisiunii unor foloase nu reprezintă decât momente intermediare, ce își găsesc împlinirea și rațiunea*”¹⁸ – subl. ns.

În mod similar, s-a reținut că „*în cauză, inculpatul, dând de înțeles că are influență pe lângă diferiți funcționari, a pretins denunțătorului o sumă de bani, primind ulterior de la acesta în mai multe "tranșe" suma convenită. În acest caz, activitatea inculpatului B.S. în ansamblu, se încadrează în dispozițiile art. 257 C. pen., fără aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. Infracțiunea de trafic de influență s-a realizat, prin una din modalitățile sale alternative, în momentul pretinderii folosului; acțiunile ulterioare, constând în primirea eșalonată a folosului, deși multiple, constituie, împreună cu acțiunea de pretindere, care le precedă, o unitate infracțională naturală, ceea ce înseamnă că existența și pluralitatea lor este nerelevantă pentru ca fapta să fie o infracțiune continuată așa cum susține parchetul*”¹⁹ – subl. ns.

¹⁵ A se vedea Trib. Suprem, Secția penală, nr. 4748 din 23 noiembrie 1972, în Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1971, p. 161 și urm.

¹⁶ Decizii similare pot fi găsite și în jurisprudența anterioară a curților de apel; s-a reținut, de pildă, că „*în cazul în care, după ce infracțiunea de trafic de influență s-a consumat prin primirea unor foloase pentru intervenția promisă, inculpatul, care și-a îndeplinit promisiunea, a solicitat și a primit, de mai multe ori, de la cumpărătorul de influență, diferite sume de bani, există o singură infracțiune de trafic de influență, însă nu în forma infracțiunii continuate, pentru că aceste infracțiuni, subsecvente consumării, nu prezintă, fiecare în parte, elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de influență, ci ale unei unități naturale de infracțiune*”. A se vedea C.A. București, Secția penală, decizia nr. 34/1995, în R.D.P. nr. 1/1996, p. 144.

¹⁷ A se vedea I.C.C.J, Completul de 9 judecători, decizia nr. 604 din 8 decembrie 2003, www.scj.ro.

¹⁸ A se vedea I.C.C.J, Secția penală, decizia nr. 1894 din 18 martie 2005, www.scj.ro.

¹⁹ A se vedea I.C.C.J, Secția penală, decizia nr. 1758 din 4 mai 2010, www.scj.ro.

Mai recent, câteva soluții au confirmat această abordare, începând a fi folosită noțiunea de *unitate naturală colectivă*, dar și cea de *epuizare a infracțiunii*: „Înalta Curte constată că, deși infracțiunea de luare de mită reținută în sarcina inculpatului A s-a consumat la data actului inițial, de pretindere a unui procent de 10% din valoarea contractului ce urma a fi încheiat (dată la care s-a realizat elementul material al luării de mită în modalitatea normativă a „pretinderii”), actele subsecvente, reținute definitiv prin decizia recurată și concretizate în primirea, în mai multe rânduri, a unei părți a folosului necuvenit pretins, se circumscriu în mod natural laturii obiective a aceleiași infracțiuni. **Aceste acte ulterioare se află în strânsă legătură, obiectiv și subiectiv, cu acțiunea inițială de pretindere, săvârșirea ultimului act de primire având, juridic, semnificația epuizării infracțiunii, moment distinct și ulterior celui al consumării sale.** În acest sens, se impune observația că, în cazul infracțiunilor al căror element material cunoaște variante normative alternative, săvârșirea uneia dintre acestea marchează consumarea infracțiunii, ceea ce nu înseamnă, însă, că săvârșirea faptei și în alte modalități regăsite în norma de incriminare ar fi complet lipsită de relevanță penală. **Comiterea ulterioară a altor variante alternative ale elementului material al luării de mită obiectivează, atunci când între actele succesive există o strânsă legătură obiectivă și subiectivă, etape diferite de realizare a unei activități ilicite unice, împreună alcătuind o unitate naturală de infracțiune. Unitatea naturală colectivă de infracțiune presupune, așadar, o anumită desfășurare în timp, cunoscând un moment al consumării infracțiunii – cel al săvârșirii primei modalități alternative a elementului material și un moment distinct al epuizării – echivalent datei săvârșirii ultimei variante normative.** Contrar susținerilor recurentului, acest moment al epuizării are relevanță penală, el marcând data săvârșirii infracțiunii și, implicit, data în raport de care se stabilește legea penală aplicabilă întregii activități ilicite. A raționa în sens contrar înseamnă a admite că, atunci când activitatea ilicită a infractorului cunoaște o succesiune de acte subsumate unei infracțiuni unice, de natură a agrava răspunderea sa penală, contribuțiile ulterioare actului inițial să fie plasate în afara sferei de aplicare a legii penale și, prin aceasta, să devină lipsite de consecințe juridice, în pofida indisolubilei lor legături cu activitatea originară, ce a marcat momentul consumativ al infracțiunii”²⁰ - subl. ns. Motivarea a fost preluată ca atare în considerentele unei decizii a completului de 5 judecători”²¹.

²⁰ A se vedea I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 152/RC din 9 aprilie 2021, www.scj.ro.

²¹ „Se impune observația că, în cazul infracțiunilor al căror element material cunoaște variante normative alternative, săvârșirea uneia dintre acestea marchează consumarea infracțiunii, ceea ce nu înseamnă, însă, că săvârșirea faptei și în alte modalități regăsite în norma de incriminare ar fi complet lipsită de relevanță penală. Comiterea ulterioară a altor variante alternative ale elementului material al traficului de influență obiectivează, atunci când între actele succesive există o strânsă legătură obiectivă și subiectivă, etape diferite de realizare a unei activități ilicite unice, împreună alcătuind o unitate naturală de infracțiune. Unitatea naturală colectivă de infracțiune presupune, așadar, o anumită desfășurare în timp, cunoscând un moment al consumării infracțiunii – cel al săvârșirii primei modalități alternative a elementului material și un moment distinct al epuizării – echivalent datei săvârșirii ultimei variante normative. Contrar susținerilor inculpatului, acest moment al epuizării are relevanță penală, el marcând data săvârșirii infracțiunii și, implicit, data în raport cu care se stabilește legea penală aplicabilă întregii activități ilicite și se calculează termenul de prescripție a răspunderii penale. A raționa în sens contrar înseamnă a admite că, atunci când activitatea ilicită a infractorului cunoaște o succesiune de acte subsumate unei infracțiuni unice, de natură a agrava răspunderea sa penală, contribuțiile ulterioare actului inițial să fie plasate în afara sferei de aplicare a legii penale și, prin aceasta, să devină lipsite de consecințe juridice, în pofida indisolubilei lor legături cu activitatea originară, ce a

S-a reținut, totodată, că „reținerea de către instanțele anterioare ca moment al consumării faptei de luare de mită pentru autor, data acceptării promisiunii, nu poate pune în discuție existența infracțiunii de luare de mită, în forma complicității, astfel cum susține recurentul – inculpat, în condițiile în care, deși fapta autorului se consumă la momentul acceptării, **infracțiunea își păstrează unitatea naturală și în ipoteza în care primirea banilor sau valorilor are loc ulterior acestui moment, nefiind exclusă consumarea infracțiunii și la momentul primirii bunului.** Prin urmare, actele de complicitate pot fi comise și după momentul consumării infracțiunii, dacă mituitul comite ulterior acestui moment una sau mai multe dintre celelalte modalități alternative ale elementului material al infracțiunii”²² – subl. ns.

Două hotărâri ale Completului de 5 judecători al instanței supreme din anul 2023 confirmă această opinie²³: „Înalta Curte a reținut că infracțiunea de trafic de influență este comisivă și instantanee, astfel cum acesta a susținut, dar, în același timp este și o infracțiune cu conținut alternativ, **diferitele ipostaze ale elementului material reprezentând trepte succesive și distincte de desfășurare în timp a activității infracționale.** Fiecare dintre

marcat momentul consumativ al infracțiunii. A se vedea I.C.C.J., Completul de 5 judecători în materie penală, decizia nr. 85 din 22 noiembrie 2022, www.scj.ro.

²² A se vedea I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. nr. 95/RC din 03 martie 2022, www.scj.ro

²³ În același sens este și o decizie a secției penale din anul 2023, care reia o motivare redată anterior: „cu privire la momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție, instanța de apel constată că, potrivit dispozițiilor art. 154 alin. (2) din Codul penal, „Termenele prevăzute în prezentul articol încep să curgă de la data săvârșirii infracțiunii. În cazul infracțiunilor continue termenul curge de la data încetării acțiunii sau inacțiunii, în cazul infracțiunilor continuate, de la data săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni, iar în cazul infracțiunilor de obicei, de la data săvârșirii ultimului act”. Referitor la momentul săvârșirii infracțiunii se constată că, deși infracțiunea de trafic de influență reținută în sarcina inculpatului A s-a consumat la data actului inițial, de pretindere a 5000 de euro lunar din suma de 10.000 de euro ce urma a fi încasată lunar în baza contractului de asistență juridică încheiat cu CET Govora (dată la care s-a realizat elementul material al traficului de influență în modalitatea normativă a „pretinderii”), actele subsecvente constând în primirea, în mai multe rânduri, a folosului necuvenit pretins, se circumscriu în mod natural laturii obiective a aceleiași infracțiuni. Aceste acte ulterioare se află în strânsă legătură, obiectiv și subiectiv, cu acțiunea inițială de pretindere, săvârșirea ultimului act de primire având, juridic, semnificația epuizării infracțiunii, moment distinct și ulterior celui al consumării sale. În acest sens, se impune observația că, în cazul infracțiunilor al căror element material cunoaște variante normative alternative, săvârșirea uneia dintre acestea marchează consumarea infracțiunii, ceea ce nu înseamnă, însă, că săvârșirea faptei și în alte modalități regăsite în norma de incriminare ar fi complet lipsită de relevanță penală. Comiterea ulterioară a altor variante alternative ale elementului material al traficului de influență obiectivează, atunci când între actele succesive există o strânsă legătură obiectivă și subiectivă, etape diferite de realizare a unei activități ilicite unice, împreună alcătuind o unitate naturală de infracțiune. Unitatea naturală colectivă de infracțiune presupune, așadar, o anumită desfășurare în timp, cunoscând un moment al consumării infracțiunii – cel al săvârșirii primei modalități alternative a elementului material și un moment distinct al epuizării – echivalent datei săvârșirii ultimei variante normative. Contrar susținerilor inculpatului, acest moment al epuizării are relevanță penală, el marcând data săvârșirii infracțiunii și, implicit, data în raport cu care se stabilește legea penală aplicabilă întregii activități ilicite și se calculează termenul de prescripție a răspunderii penale. Având în vedere aceste considerații teoretice, observând că infracțiunea de trafic de influență reținută în sarcina inculpatului A s-a epuizat odată cu primirea ultimei tranșe de bani din comisionul de 5000 de euro pretins, dată situată cel mai devreme la 10 iulie 2014, data ultimei retrageri de numerar aferentă lunii iulie efectuate de către B din contul de card al societății de avocatură, subsecvent virării din contul acesteia la aceeași dată a sumei de bani cu explicația ROC -retragere onorarii/creditate, instanța de apel constată că, raportat la data săvârșirii infracțiunii astfel configurată, unica lege penală aplicabilă activității ilicite este Codul penal actual, cu toate consecințele inerente în planul regimului sancționator”. A se vedea I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 90/A din 1 martie 2023, www.scj.ro.

modalități (pretinderea, primirea, etc.) reprezintă câte o fază distinctă de desfășurare a activității infracționale, respectiv, **tentativa și consumarea și se succed în ordinea pe care o implică ajungerea la momentul epuizării, așa încât chiar dacă între aceste faze se interpune un anumit interval de timp, unitatea naturală a infracțiunii se menține.** Așadar, dinamica infracțională ia sfârșit în momentul în care infracțiunea s-a epuizat, inclusiv, prin intervenția organelor judiciare și nu în momentul consumării primei modalități alternative, dintre cele aflate în succesiunea impusă de desfășurarea în timp a elementului obiectiv (realizarea unui iter criminis). Prin urmare, atunci când activitatea infracțională este compusă din mai multe acte succesive care se unesc în mod natural, iar activitatea de complicitate a intervenit după ce autorul a realizat una dintre ipostazele elementului material, această participație se caracterizează ca o participație la întreaga activitate infracțională, susceptibilă de a se desfășura în timp. Ca atare, în cauză, după data acceptării promisiunii de către inculpatul B., moment al consumării infracțiunii (tentativă care prin voința legiuitorului a fost asimilată cu forma consumată), activitatea ilicită a continuat, urmărindu-se de către inculpatul menționat realizarea celei de-a doua modalități de comitere a faptei, respectiv, primirea sumei acceptate anterior, a cărei executare, fără a afecta unitatea naturală a infracțiunii de trafic de influență, era de natură a menține dinamica faptei până la momentul epuizării, care s-a prelungit până la primirea folosului²⁴.

În același sens, în cea de-a doua hotărâre, s-a reținut că „atunci când conținuturile alternative reprezintă trepte succesive, distincte, dar legate între ele de realizarea unui iter criminis, unitatea infracțiunii rămâne neschimbată, chiar dacă între momentele realizării acestor modalități alternative se interpune câte un interval mai mare de timp. Astfel, în cazul infracțiunii de luare de mită, dacă funcționarul pretinde o sumă de bani pentru a face un act privitor la îndatoririle sale de serviciu și apoi, la diferite intervale de timp, primește această sumă, cele două acte – pretinderea și primirea – deși prevăzute ca modalități alternative de săvârșire a infracțiunii, sunt în realitate două faze succesive ale unei activități infracționale unice. **Trecerea unui interval de timp mai mare între realizarea modalităților alternative nu exclude unitatea infracțiunii nici în cazul în care acestea sunt prevăzute sub forma unor rezultate diferite pe care le poate produce aceeași acțiune sau inacțiune.** Indiferent de împrejurarea că un rezultat se produce într-un anumit moment, iar altul la un interval mai îndelungat după producerea primului, cele două rezultate se îmbină între ele, caracterizând aceeași infracțiune unică. Cu alte cuvinte, chiar dacă modalitățile alternative descrise în norma de incriminare (pretindere, primire) se produc în momente diferite, acestea se integrează în conținutul unic al laturii obiective a infracțiunii de luare de mită sau trafic de influență²⁵ – subl. ns. În ceea ce privește momentul consumării infracțiunii s-a considerat în această decizie că „infracțiunile reținute în sarcina inculpaților au avut ca perioadă de săvârșire intervalul 08.02.2005 - 11.06.2013, perioadă în care s-a realizat o pluralitate de acte, un act material de pretindere și mai multe acte de primire a sumelor de bani, astfel cum au fost descrise anterior. S-a constatat că **această modalitate de săvârșire a infracțiunilor este specifică unității naturale colective, ca formă a infracțiunii simple, fiind vorba despre o infracțiune simplă care înglobează mai multe acțiuni.** S-a reținut ca încadrare juridică forma simplă a infracțiunii, având în vedere că plățile succesive în baza

²⁴ A se vedea I.C.C.J, Completul de 5 judecători în materie penală, decizia nr. 38 din 2 mai 2023, www.scj.ro. Soluția este pronunțată cu majoritate, opinia concurentă fiind în sensul reținerii formei continuate a infracțiunii, aceasta urmând a fi analizată *infra*, în secțiunea corespunzătoare.

²⁵ A se vedea I.C.C.J, Completul de 5 judecători în materie penală, decizia nr. 48 din 26 mai 2023, www.scj.ro.

aceleiași înțelegeri inițiale realizează varianta alternativă de săvârșire a infracțiunii și nu pot fi asimilate unor acte materiale distincte, de natură a atrage forma continuată a infracțiunii. Actele prin care sunt săvârșite modalitățile alternative de comitere a aceleiași infracțiuni se unesc în mod firesc într-o singură infracțiune, aflându-ne într-o situație de unitate naturală în care dinamica infracțională se oprește odată cu producerea ultimului rezultat din cadrul modalităților alternative ale elementului material. Săvârșirea, de către aceeași persoană, de fapte prin care se concretizează două sau mai multe din conținuturile alternative ale elementului material al infracțiunii, reprezintă, în ansamblu, acte de executare a unei infracțiuni unice, astfel că, indiferent dacă prin pretinderea foloaselor infracțiunea este consumată, activitatea ulterioară de primire a foloaselor pretinse constituie, alături de actele anterioare, o unitate naturală de infracțiune. Așadar, activitatea subsecventă de primire a foloaselor inițial pretinse nu este lipsită de relevanță penală, ci este înglobată în unitatea infracțională, alături de activitatea de pretindere, cu toate consecințele ce decurg din această constatare. Aceasta înseamnă că, din moment ce atât acțiunea de pretindere, cât și cea de primire, se subsumează aceleiași unități infracționale naturale, **termenul de prescripție a răspunderii penale începe să curgă de la data ultimului act de primire a banilor, iar nu de la data pretinderii acestora, cum a susținut apărarea**” – subl. ns.

În fine, menționăm aici și opinia exprimată de Institutul Național al Magistraturii cu ocazia Întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel din 15-16 noiembrie 2023, potrivit căreia „nu este corectă opinia potrivit căreia data săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art. 289 - 292 din Codul penal este cea a realizării primei modalități alternative a elementului material, iar realizarea, după momentul consumării infracțiunii, a altor conduite ce reprezintă acțiuni specifice unor modalități alternative ale elementului material, nu ar avea relevanță penală. Astfel, inconvenientul major al acestei opinii constă în lipsirea de relevanță penală a unor acțiuni ilicite subsecvente (darea, primirea de bani sau alte foloase) care prezintă pericol concret mai mare decât acțiunea ilicită inițială (promisiunea, acceptarea promisiunii, oferirea sau pretinderea avantajelor) și a căror săvârșire dovedește o deosebită perseverență infracțională a celor implicați în actele de corupție respective fiind, totodată, de natură să agraveze semnificativ starea de pericol generată de infracțiunea săvârșită. În acest context, apreciem că nu se poate face o analogie între infracțiunile prev. de art. 289 - 292 din Codul penal și alte infracțiuni cu variante alternative ale elementului material, cum ar fi, de exemplu, infracțiunea de abuz de încredere, deoarece în cazul acestei ultime fapte, indiferent de numărul de acțiuni specifice modalităților alternative ale elementului material, urmarea imediată în realitatea obiectivă rămâne neschimbată (subiectul pasiv al infracțiunii este lipsit de bunul său mobil), în timp ce în cazul infracțiunilor analizate, starea de pericol abstract se amplifică pe măsură ce sunt săvârșite noi acțiuni care se subsumează modalităților alternative ale elementului material. De altfel, o opinie similară a fost exprimată și de Înalta Curte de Casație și Justiție în cuprinsul deciziei nr. 85/2022 – Completul de 5 Judecători: „a raționa în sens contrar înseamnă a admite că, atunci când activitatea ilicită a infractorului cunoaște o succesiune de acte subsumate unei infracțiuni unice, de natură a agrava răspunderea sa penală, contribuțiile ulterioare actului inițial să fie plasate în afara sferei de aplicare a legii penale și, prin aceasta, să devină lipsite de consecințe juridice, în pofida indisolubilei lor legături cu activitatea originară, ce a marcat momentul consumativ al infracțiunii”. Totodată, conform acestei opinii, termenul de prescripție al răspunderii penale începe să curgă încă de la momentul realizării primei variante alternative a elementului material (de exemplu,

acceptarea de către cel mituit a promisiunii de bani sau alte foloase), deși activitatea infracțională a mituitorului și a celui mituit continuă să se desfășoare uneori pe perioade foarte lungi de timp (de ex., în cazul remiterii banilor sau a altor foloase în rate), ajungându-se în acest mod ca termenul de prescripție a răspunderii penale să curgă în paralel cu desfășurarea acțiunilor ilicite ale făptuitorilor. Practic, mergând până la consecințele finale ale acestei opinii, se poate ajunge teoretic la situația greu de acceptat din punct de vedere juridic în care răspunderea penală să fie deja prescrisă, însă mituitorul să continue plata foloaselor materiale care constituie obiectul mitei. De asemenea, nu trebuie pierdut din vedere că în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 289 - 292 din Codul penal cu desfășurare în timp, planul de acțiune al făptuitorilor presupune ab initio o durată mai lungă de săvârșire a acțiunilor ilicite, aspect care nu poate fi ignorat la momentul stabilirii datei săvârșirii infracțiunilor corelative (luare-dare de mită, trafic-cumpărare de influență). Totodată, opinia anterior menționată creează dificultăți în sancționarea complicilor care, fără să fi participat la momentul inițial al consumării faptei (de ex., promisiunea și acceptarea promisiunii), sunt implicați în activitățile infracționale subsecvente (de ex., complicele care remite suma de bani reprezentând mita către cel mituit). Practic, dacă actele ulterioare momentului consumării ar fi lipsite de relevanță penală, atunci este neclar cum s-ar putea reține în sarcina acestei persoane infracțiune de complicitate la luare/dare de mită. Drept urmare, în rezolvarea situației care face obiectul problemei de practică neunitară, jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție a cunoscut două orientări majore:

- reținerea formei continuate a acestui tip de infracțiuni (de ex., dec. 1801/2010 a Î.C.C.J., dec. nr. 97/2017 a Î.C.C.J.), soluție propusă de altfel și de doctrina clasică (V. Dongoroz, „Explicații Teoretice ale Codului penal român”, Ediția a II-a, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, 2003, vol. IV, f. 118);
- reținerea săvârșirii acestui tip de fapte în forma unității naturale colective, căreia îi sunt aplicabile, mutatis mutandis, regulile cu valoare de principiu regăsite în Decizia de îndrumare nr. 1 din 20 iunie 1987 a Plenului Tribunalului Suprem, prin care s-a stabilit că, în cazul infracțiunilor continue, data în raport cu care se produc consecințele juridice referitoare, inter alia, la aplicarea legii penale în spațiu și timp, este data încetării acțiunii sau inacțiunii, adică data epuizării infracțiunii (de ex., dec. nr. 85/2022 a Î.C.C.J. – Completul de 5 Judecători, dec. nr. 152/RC/2021).

Apreciem că cele două orientări jurisprudențiale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție sunt în esență corecte, fiind de natură să înlăture inconvenientele primei opinii analizate, însă strict pentru considerente de acuratețe juridică, preferința noastră se îndreaptă către cea de-a doua soluție, care reflectă mai fidel realitatea faptică din acest tip de cauze²⁶ – subl. ns.

²⁶ A se vedea Minuta Întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, București, 15-16 noiembrie 2023, www.inm-lex.ro, cu precizarea că opinia agreată majoritar de participanții la întâlnire a fost în sensul că „termenul de prescripție al răspunderii penale va începe să curgă întotdeauna de la data realizării ultimei modalități alternative a infracțiunii (data epuizării), iar calificarea faptei ca infracțiune continuată sau unitate naturală colectivă se va stabili de la caz la caz, în funcție de intervalul sau intervalele de timp care au trecut între momentele săvârșirii variantelor alternative ale elementului material al infracțiunilor prev. de art. 289-292 C.penal”, aspect care, în realitate, susține ideea reținerii infracțiunii în formă continuată atunci când intervalele de timp la care sunt comise modalitățile alternative ale elementului material nu se caracterizează prin unitate spațio-temporală. A se vedea și *infra*, secțiunea dedicată infracțiunii continuate.

C. Concluzie. Consecințele reținerii unității naturale (colective)

Constatăm, din cele de mai sus, că, așa cum anticipam, ceea ce caracterizează această abordare poate fi sintetizat după cum urmează:

1. Având în vedere că infracțiunea este una al cărei element material presupune modalități alternative (cu conținut alternativ, potrivit doctrinei recente), realizarea ulterioară a altei modalități a acestui element material, dacă este efectuată în același scop ca acela avut în vedere inițial (i.e. vizează suma de bani cu privire la care a existat înțelegerea la momentul pretinderii sau acceptării promisiunii) nu afectează caracterul de infracțiune unică;
2. Unitatea de infracțiune este una naturală (colectivă), întrucât între actele succesive există o strânsă legătură obiectivă și subiectivă, fiind etape diferite de realizare a unei activități ilicite unice, împreună alcătuind o unitate naturală de infracțiune;
3. Unitatea naturală (colectivă) cunoaște un moment al consumării (corespunzător realizării primei modalități a elementului material) și unul așa-numit al epuizării care coincide, în exemplul dat, cu cel al ultimei rate primite;
4. Din această calificare decurg toate consecințele specifice infracțiunilor care cunosc un moment al epuizării:
 - a) confiscarea poate opera și vizează întreaga sumă de bani care a fost dată;
 - b) în ceea ce privește momentul de început al termenului de prescripție a răspunderii penale, unele decizii rețin, așa cum am văzut, în mod expres următoarele: *„constituind, prin urmare, o formă a unității naturale de infracțiune cu desfășurare în timp, traficului de influență reținut în speță îi sunt aplicabile, mutatis mutandis, regulile cu valoare de principiu regăsite în Decizia de îndrumare nr. 1 din 20 iunie 1987 a Plenului Tribunalului Suprem, prin care s-a stabilit că, în cazul infracțiunilor continue, data în raport cu care se produc consecințele juridice referitoare, inter alia, la aplicarea legii penale în spațiu și timp, este data încetării acțiunii sau inacțiunii, adică data epuizării infracțiunii”*²⁷;
 - c) orice alte instituții ce țin de aplicarea legii penale în timp și actele de clemență au în vedere acest moment al epuizării;
 - d) poate fi calificat drept complicitate ajutorul dat de o persoană doar pentru primirea succesivă a unor sume de bani, chiar dacă nu a cunoscut înțelegerea inițială.

Așa cum am arătat însă, doctrina pare a lega cel puțin o parte din aceste consecințe de natura infracțiunii de luare de mită de a fi una de consumare anticipată, iar nu de calificarea ipotezei avute în vedere ca ținând de unitatea naturală colectivă. În cele ce urmează, ne vom apleca asupra acestei modalități a infracțiunii simple, pentru a vedea de ce nu este incidentă, urmând a trata, mai ales în cadrul secțiunii a II-a de mai jos, caracteristicile infracțiunilor de consumare anticipată.

²⁷ A se vedea, de exemplu, I.C.C.J, Completul de 5 judecători în materie penală, decizia nr. 85 din 22 noiembrie 2022, cit. supra.

2. Aplicarea regulilor privind unitatea naturală colectivă în cazul infracțiunii de luare de mită

În esență, literatura de specialitate care s-a preocupat de configurarea acestei forme de unitate naturală a arătat că elementele care permit integrarea unor acte materiale multiple în structura unei acțiuni unice sunt: existența unei intenții unice, continuitatea materială de execuție și, respectiv, subsumarea lor unei încadrări juridice unice²⁸.

Doctrina actuală se referă la unitatea naturală colectivă ca la „*acea formă a unității naturale de infracțiune caracterizată de faptul că acțiunea care intră în structura sa se compune dintr-o pluralitate de acte materiale. Spre exemplu, o infracțiune de lovire sau alte violențe (art. 193 C.pen.) se comite prin aplicarea mai multor lovituri victimei sau o infracțiune de purtare abuzivă [art. 296 alin. (1) C.pen.] se săvârșește prin adresarea mai multor expresii jignitoare față de o persoană de către funcționarul aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu. Problema delimitării unității naturale colective față de alte forme ale unității de infracțiune sau față de pluralitatea de infracțiuni se reduce la delimitarea dintre noțiunile de act și acțiune. Cu alte cuvinte, trebuie stabilit când o pluralitate de acte materiale se contopesc în structura unei acțiuni unice (unitate naturală colectivă) și când ele devin acțiuni autonome (infracțiune continuată sau concurs de infracțiuni)*”²⁹. Prin urmare, condițiile unității naturale colective au fost considerate: unitatea manifestării de voință; unitatea spațio-temporală; omogenitatea materială a actelor³⁰.

Cu privire la prima condiție (unitatea de acțiune), în legătură cu distincția între „act” (de executare) și „acțiune”, s-a arătat că „*prin act se înțelege o mișcare a corpului uman, o cheltuială de energie, care poate să aibă loc chiar și în starea de repaus a corpului – aceasta în ce privește infracțiunile de omisiune. Un asemenea act, împreună cu alte acte, toate pornind din aceeași unitate de voință și urmărind același unic și necesar rezultat, constituie o acțiune; și fiindcă, orice acțiune are ca urmare înfăptuirea a ceva pozitiv, ea se mai numește și fapt*”³¹. Desigur, distincția este facilă în cazul unor infracțiuni de genul celor de mai sus (lovire, purtare abuzivă prin folosirea mai multor expresii jignitoare), dar ridică, așa cum am văzut deja, alte probleme în cazul infracțiunilor al căror element material presupune modalități alternative.

Menționăm totodată și că elementul privind unitatea spațio-temporală nu lasă loc de îndoială cu privire la imposibilitatea încadrării ipotezei descrise mai sus într-o unitate naturală colectivă (de pildă, într-una din deciziile anterior citate³², primirea ulterioară a banilor s-a întins pe un interval de aproximativ 7 ani).

Cu toate acestea, așa cum am văzut, în cazul unor astfel de infracțiuni, doctrina mai veche admite faptul că unitatea spațio-temporală nu mai reprezintă un criteriu inexpugnabil, întrucât într-o astfel de situație „*unitatea naturală a infracțiunii nu mai rezultă din cvasiconcomitența actelor, din săvârșirea lor cu aceeași ocazie, ci din împrejurarea că actul de pretindere, pe de o parte, și actele de primire, pe de altă parte, constituie, toate*

²⁸ A se vedea V. Papadopol, D. Pavel, op. cit., p. 39 (autorii fac însă o distincție în cazul infracțiunilor al căror element material presupune modalități alternative, la care ne vom referi în cele ce urmează).

²⁹ A se vedea F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., p. 11 (precum și doctrina mai veche acolo citată).

³⁰ *Idem*, p. 13.

³¹ A se vedea N. Buzea, Infracțiunea penală și culpabilitatea, Tipografia Sabin Solomon, Alba-Iulia, 1944, p. 87 și urm.; a se vedea, totodată, I. Tanoviceanu, Tratat de drept și procedură penală, Tip. „Curierul judiciar”, 1924, p. 384 și urm.

³² A se vedea I.C.C.J., Completul de 5 judecători în materie penală, decizia nr. 48 din 26 mai 2023, cit. supra.

împreună, acțiunea specifică a infracțiunii de trafic de influență, că ele se raportează, toate, la același folos material ce urma să fie dobândit pentru intervenția față de un anumit funcționar, pentru ca acesta să îndeplinească un anumit act de serviciu. Unitatea folosului – indiferent de primirea sa eșalonată -, unitatea funcționarului, a intervenției, a obiectului intervenției, iată elementele care, conjugate, imprimă și actelor multiple săvârșite de inculpat coeziunea necesară pentru a le integra într-o acțiune unică, caracteristică unei unități de infracțiune”³³. Observăm însă că autorii citați introduc și definesc noțiunea de „unitate naturală colectivă” ca infracțiunea simplă a cărei acțiune sau inacțiune se realizează printr-o multiplicitate de acte similare cvasisimultane, **săvârșite cu aceeași ocazie** și în virtutea aceleiași rezoluții³⁴; abordarea pare a ignora așadar însăși distincția dintre „act” și „acțiune”, cu efecte și asupra celei de-a doua condiții (unitatea spațio-temporală). Este, astfel, de necontestat, că atât pretinderea/acceptarea promisiunii, cât și primirile ulterioare reprezintă, în ipoteza pe care o analizăm³⁵, fiecare, *acțiuni*, iar nu (doar) acte care să caracterizeze o acțiune unică; chiar dacă este vorba de infracțiuni de consumare anticipată, în cazul cărora doar prin voința legiuitorului acțiunea însăși este constituită și din actele de pregătire sau tentativă³⁶, aceasta nu poate schimba calificarea respectivelor conduite ca fiind veritabile acțiuni din structura infracțiunii.

Putem admite, însă, că, în funcție de specificul infracțiunii, unitatea spațio-temporală poate fi interpretată diferit (de pildă, la o infracțiune de lovire, unitatea naturală colectivă va fi exclusă dacă, după aplicarea a doi pumni, făptuitorul se duce acasă, își procură o bătă, și revine după o oră pentru a continua aplicarea loviturilor; în schimb, dacă autorul dării de mită promite funcționarului public 500 de lei, pe care îi va aduce într-o oră, cât durează drumul până la bancomat și înapoi, unitatea naturală subzistă).

În schimb, nu credem că aceeași calificare subzistă atunci când elementul material alternativ se comite la un interval mare de timp, care nu mai este nici măcar inerent/specific ori necesar pentru comiterea infracțiunii. Putem lua, de altfel, exact exemplul unei infracțiuni de consumare anticipată care se poate comite în două modalități. Să ne imaginăm, astfel, că o persoană își propune să o amenințe pe alta pentru a da declarații mincinoase într-un proces penal, până va reuși să o convingă. Amenințările se produc la fiecare 2-3 zile, timp de o lună, până când martorul este convins și declară mincinos. Nu credem că există vreun dubiu cu privire la imposibilitatea reținerii unității naturale de infracțiune într-o astfel de ipoteză; cu siguranță, împrejurarea că persoana amenințată este aceeași iar scopul („obiectul intervenției”) este același nu va determina în niciun caz o unitate naturală de infracțiune (ci forma continuată a infracțiunii de influențarea declarațiilor

³³ A se vedea V. Papadopol, D. Pavel, op. cit., p. 44.

³⁴ *Idem*, p. 38-39 și doctrina acolo citată. De altfel, chiar anterior, unul dintre autori arătase că „în cazul acestor conținuturi multiple, dar echivalente, înfăptuirea acțiunilor caracteristice mai multora dintre aceste conținuturi – **cu aceeași ocazie** și în legătură unele cu altele – se integrează într-o activitate infracțională unică” – subl. ns. A se vedea D. Pavel, Caractere specifice ale formelor de unitate infracțională, în R.R.D. nr. 10/1980, p. 22 și urm.

³⁵ În mod evident, nu excludem situația în care pretinderea/acceptarea promisiunii și primirea să fie doar acte din cadrul aceleiași acțiuni, atunci când există, așa cum arătam, unitate spațio-temporală.

³⁶ De altfel, nici în cazul unei tentative nereușite (de furt), urmată de o nouă acțiune, de data aceasta, izbutită, nu poate fi reținută unitatea naturală colectivă, întrucât „unitatea de acțiune presupune o conexiune spațio-temporală, ceea ce nu este cazul în speța noastră”. A se vedea F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., p. 47. A se vedea, totodată, și G. Antoniu, Tentativa, Ed. Societății „Tempus”, București, 1996, p. 299, citată de autori.

prevăzută la art. 272 C.pen.)³⁷. Situația este, desigur, diferită, în ipoteza în care autorul exercită amenințări timp de o oră asupra victimei, încercând să o determine să declare mincinos, până când reușește să o convingă; prin natura faptei și a împrejurărilor, vom fi, de data aceasta, în prezența unei unități naturale colective.

Cu alte cuvinte, atunci când elementul material alternativ se comite la intervale de timp mari prin însăși voința autorului (sau autorilor), nefiind cerut în mod necesar de împrejurări, în niciun caz nu mai putem vorbi de o unitate *naturală* de infracțiune care presupune că activitatea infracțională este, așa cum îi spune numele, unică *prin natura ei*, indiferent de numărul de acte materiale efectuate. Desigur, s-ar putea ridica, la acest moment, întrebarea, cât de mare este intervalul de timp care poate exclude reținerea unității naturale colective; nu avem, în mod evident, un răspuns general valabil care să ia în considerare un număr maxim de minute/ore³⁸; după cum, în cazul omorului cu premeditare, analiza condiției privind existența unui interval de timp suficient în care făptuitorul să fi putut fi chibzuit asupra faptei se realizează de la caz la caz, și de data aceasta unitatea naturală poate fi întreruptă mai repede sau mai târziu, în funcție de elemente concrete (nu excludem, de pildă, unitatea naturală nici în ipoteza în care înțelegerea asupra mitei are loc seara târziu, urmând ca plata întregii sume să se realizeze dimineață, când banii vor putea fi retrași de la unitatea bancară la ora deschiderii; excludem, cu certitudine însă, o unitate *naturală* care se întinde pe parcursul mai multor luni/ani, de tipul celor de mai sus, chiar atunci când plata este condiționată de actele de serviciu îndeplinite de funcționar – de pildă, există o înțelegere privind plata unei rate din mită de fiecare dată când se adoptă una din deciziile ce fac obiectul înțelegerii, i.e. de câte ori un judecător amână cauza, de câte ori se acordă o prelungire a valabilității autorizației de construire etc. – și inclusiv dacă actul de serviciu este unic). Nu este, în opinia noastră, nimic **natural** la o infracțiune de luare de mită care se întinde pe parcursul a 7 ani, oricât de clară a fost prefigurată, de la început, modalitatea de comitere a faptelor.

De altfel, în doctrina recentă, s-a arătat că „unicitatea elementului material nu este afectată, atât timp cât, în cazul pluralității de acte materiale de executare, se mențin **succesiunea imediată (neîntreruptă sau aproape neîntreruptă) a acestora, precum și unitatea spațio-temporală de comitere (același cadru topografic și cronologic, unitate de loc și de timp), respectiv omogenitatea lor juridică (toate actele trebuie să fie apte de a primi aceeași încadrare juridică, să se integreze în cuprinsul aceleiași acțiuni/inacțiuni), în contextul unei atitudini subiective unice**”³⁹ – subl. ns. Or, în cazul ipotezei analizate, nu este vorba nici de acte de executare care să constituie aceeași acțiune și nici de o succesiune neîntreruptă de astfel de „acțiuni”.

Împrejurarea că soluția unității naturale (colective), care ia în considerare actele ulterioare de primire pentru celelalte instituții de drept penal general aplicabile, precum și pentru încadrarea juridică a faptei complicelui, răspunde mai bine dezideratelor privind pedepsirea corespunzătoare a faptelor astfel comise nu poate fi de natură să „îndoie” regulile de drept consacrate. Deși seducătoare *de lege ferenda* (accentul fiind pus pe *lege*),

³⁷ A se vedea M. Udroui, Sinteze de drept penal. Partea specială. Vol. II, ediția 4, Ed. CH Beck, București, 2023, p. 862; T. Manea, op. cit., p. 555.

³⁸ Chiar în materia unității naturale colective, în doctrină s-a arătat: „caracterul firesc al întreruperilor este o chestiune de fapt pe care instanța o va aprecia având în vedere toate datele speței concrete, neputând fi stabilite a priori limite temporale în acest sens”. A se vedea F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., p. 13.

³⁹ A se vedea M. I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, op. cit., p. 703.

reținerea unității naturale într-o astfel de ipoteză ignoră însăși definiția acestei forme a unității de infracțiune, conducând, în realitate la crearea artificială a unei noi modalități a infracțiunii unice, hibridă. Acestei modalități îi sunt aplicabile regulile de existență a infracțiunii simple, combinate cu cele specifice efectelor altor categorii de infracțiuni. Astfel, se vorbește, mai recent, de un moment al epuizării (inexistent în cazul infracțiunii simple), fiind astfel aplicate, în materia prescripției, regulile infracțiunii continue în baza unei decizii a instanței supreme specifice acestui tip de infracțiune (pentru care există, de altfel, texte derogatorii doar pentru infracțiunile ce presupun un moment al epuizării – continue, continuate, de obicei și progresive – art. 154 alin. (2) și (3) C.pen.) ori, în materia actelor de clemență, principii care iau în considerare mai degrabă infracțiunea continuată. Întrucât respingem, *de plano*, aplicarea unor astfel de reguli hibride, urmează să analizăm în ce măsură pot fi rezolvate problemele ridicate de unitatea naturală colectivă fie de infracțiunea simplă (în cazul căreia modalitățile alternative ulterioare nu prezintă, în general, relevanță penală), fie de infracțiunea continuată.

II. IPOTEZA INFRACTIUNII SIMPLE CU CONSUMARE LA PRIMUL ACT, FĂRĂ UN MOMENT AL EPUIZĂRII

Așa cum am văzut, chiar și în opiniile exprimate anterior, calificarea infracțiunii de luare de mită drept infracțiune simplă este unanim acceptată în practică și jurisprudență (o singură acțiune infracțională, care produce un singur rezultat și se încadrează în conținutul legal al unei singure norme de incriminare), ipoteza unității naturale colective fiind o subdiviziune a infracțiunii simple (în respectiva opinie, cu particularitatea includerii, în conținutul singurei acțiuni ilicite, a unei pluralități de acte de executare). Tot unanimă este opinia și că data de la care se consideră săvârșită o infracțiune simplă este cea de la care fapta dobândește relevanță penală, respectiv data consumării.

Analiza structurată de mai sus relevă însă faptul că opțiunile jurisprudențiale care pornesc de la această calificare par a avea ca unic resort dorința instanțelor de a evita incidența unei condiții impeditivă la exercitarea acțiunii penale care o lipsește pe acesta de obiect (incidența prescripției răspunderii penale) în vederea pronunțării unei soluții cu privire la temeinicia acțiunii penale (de regulă, o soluție prin care a fost constatată întrunirea elementele constitutive ale infracțiunii).

În mod evident însă, chiar în analiza temeinicei acuzației, interpretul legii nu poate omite natura infracțiunii de luare de mită în configurarea pretinderii/acceptării promisiuni de către *intraneus* a unei sume de bani, urmate de darea în mai multe rate a acestei sume de *extraneus* care are ca acțiune corelativă primirea, drept **infracțiune simplă de consumare anticipată care are un conținut alternativ**. Vom arăta, în cele ce urmează, calificarea infracțiunii de luare de mită ca o infracțiune de consumare anticipată, ce are un conținut alternativ (1), pentru a sublinia apoi consecințele ce pot decurge dintr-o astfel de calificare (2).

1. Infracțiunile de consumare anticipată. Conținut alternativ

În doctrină s-a arătat că „în categoria infracțiunilor de consumare anticipată se includ acele incriminări în cazul cărora legiuitorul prevede ca modalități de comitere a faptei tipice consumate acțiuni sau inacțiuni care, potrivit naturii lor, constituie tentative sau chiar acte

de pregătire. Așa se întâmplă, spre exemplu, în cazul infracțiunilor de dare și, respectiv, luare de mită, care se consumă nu doar prin dare și primire, ci și prin simpla promisiune sau oferire, respectiv prin pretindere ori acceptare a promisiunii de bani, bunuri sau alte foloase. Prin urmare, actul care în mod obișnuit ar realiza conținutul tentativei este suficient pentru consumarea infracțiunii”⁴⁰.

Conținutul alternativ al infracțiunii implică existența mai multor modalități alternative echivalente juridic, a căror comitere succesivă nu afectează unitatea de infracțiune. În cazul art. 289 C.pen., norma de incriminare prevede următoarele **modalități alternative** de comitere a faptei: **pretinderea** sau **primirea** de bani sau alte foloase necuvenite de către funcționarul public ori **acceptarea promisiunii** unor astfel de foloase **pentru sine sau altul**.

Din calificarea infracțiunii ca fiind de consumare anticipată rezultă că, în cazul acestui model de normă de incriminare, tentativa (ori chiar actele de pregătire) echivalează deja cu o consumare. Astfel, acțiunea funcționarului public sau privat de a pretinde o sumă de bani în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, care are, de regulă, natura unei încercări de obținere a sumei de bani în cadrul unui *pactum sceleris* cu mituitorul, consumă infracțiunea de luare de mită, chiar și în condițiile în care nu a fost realizată primirea ulterioară a banilor. Aceeași concluzie trebuie trasă și pentru ipoteza în care acțiunea funcționarului se obiectivează în acceptarea de promisiuni de mită.

Primirea sumei de bani potrivit solicitării mituitorului ori acordului dintre mituit și mituitor reprezintă în realitate legătura dintre aceștia, „*sinlagma*” cea leagă cele două prestații. Or, s-ar putea afirma că, în condițiile în care modalitățile alternative ale infracțiunii sunt echivalente juridic și nu afectează unitatea infracțiunii, primirea ulterioară a banilor, chiar și în mai multe rate, **este absorbită juridic în cadrul primei modalități alternative care consumă infracțiunea**⁴¹.

Așadar, din această perspectivă, consumarea are loc nu numai prin primirea de bani, bunuri sau alte foloase astfel cum pare să sugereze denumirea marginală („*luarea*”), ci și prin acțiuni care reprezintă în fapt forme ale tentativei față de primire (*pretindere ori acceptare a promisiunii*), dar pe care legiuitorul le-a incriminat ca modalități alternative acestora care consumă infracțiunea⁴².

În acest sens, în legătură cu o altă infracțiune cu conținut alternativ, spălarea de bani, în considerentele deciziei nr. 16/2016 pronunțate de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală din cadrul instanței supreme s-au reținut următoarele: „*Acțiunile enumerate în cuprinsul art. 29 alin. (1) lit. a), b) și c) din Legea nr. 656/2002, republicată, cu modificările ulterioare, reprezintă modalități ale elementului material. Spălarea de bani este o infracțiune la care elementul material constă într-o acțiune ce se*

⁴⁰ F. Streteanu, D. Nițu, Drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 479

⁴¹ În același sens, în literatura de specialitate (V. Cioclei, Luarea de mită, în C. Rotaru, A.R. Trandafir, V. Cioclei, Drept penal. Partea specială II. Curs tematic, ediția 6, Ed. CH Beck, București, 2022, p. 238) s-a arătat că „Consumarea infracțiunii are loc în momentul realizării elementului material, în oricare dintre modalitățile prevăzute de textul incriminator. Dacă există o pretindere urmată de primire, fapta se va considera consumată în momentul pretinderii. Realizarea celor două modalități ale elementului material nu afectează caracterul unitar al infracțiunii (nu se vor reține două fapte în concurs). Infracțiunea de luare de mită „constituie o așa-zisă infracțiune cu consumare anticipată” în sensul că un simplu „act de pregătire”, cum ar fi pretinderea sau acceptarea promisiunii, duce, cum arătam mai sus, la consumarea faptei. Din această cauză tentativa nu este pedepsită”.

⁴² În același sens, a se vedea C. Bulai, B. Bulai, Drept penal. Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 433.

poate realiza în șapte modalități alternative (schimbarea, transferul, ascunderea, disimularea, dobândirea, deținerea sau folosirea). **Realizarea oricărei modalități a elementului material va conduce la consumarea infracțiunii. Odată consumată infracțiunea, realizarea altei modalități a elementului material în baza aceleiași rezoluții infracționale va fi lipsită de consecințe juridice.** De exemplu, cel care deține un bun despre care știe că provine din săvârșirea unei infracțiuni comite infracțiunea de spălare de bani. Dacă ulterior această persoană transferă acest bun, vom fi în prezența aceleiași infracțiuni, realizându-se doar o nouă modalitate a elementului material, fără relevanță juridică. Dacă infracțiunea de spălare de bani s-a produs prin realizarea mai multor modalități ale elementului material, aparținând unor variante distincte, acest aspect va fi valorificat în încadrarea juridică, prin reținerea tuturor acestor variante. Ca atare, realizarea mai multor acțiuni ce reprezintă elementul material al infracțiunii de spălare de bani, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, nu afectează unitatea infracțională” – subl. ns.

În această interpretare, primirea în rate a mitei nu poate fi privită ca o acțiune/acțiuni distincte, care au autonomie infracțională consumându-se la data individualizării fiecărei plăți și care sunt apte să conducă la reținerea unui concurs real de infracțiuni de luare de mită alături de pretindere/acceptarea promisiunii. În realitate, actele ulterioare de primire sunt absorbite în prima modalitate alternativă comisă, nefiind apte să dea naștere unei secvențe infracționale autonome.

Lipsa de autonomie a modalității alternative a primirii de bani face ca, în această opinie, **să se constate că nu este îndeplinită prima condiție⁴³ pentru reținerea unității legale de infracțiune în forma infracțiunii continuate** deoarece nu se poate reține existența unei pluralități de acțiuni autonome care să dea naștere unor episoade distincte în procesul de materializare a rezoluției infracționale⁴⁴.

Astfel, conținutul alternativ al infracțiunii de luare de mită nu o transformă *de plano* într-o infracțiune continuată atunci când sunt realizate mai multe dintre modalitățile alternative ale elementului material, în condițiile în care reținerea absorției legale este incompatibilă cu pluralitate de acțiuni infracționale, care să întrunească, fiecare, conținutul constitutiv al aceleiași infracțiuni. Deopotrivă, modalitățile alternative ale elementului material nu transformă luarea de mită într-o infracțiune continuă, lipsind specificitatea acesteia de a avea o executare care se prelungește în timp în mod natural, până la intervenirea unei manifestări contrare de voință.

În plus, în această orientare, este dificil a identifica o rezoluție infracțională unică, anterioară comiterii primei dintre modalitățile alternative ale infracțiunii, care să vizeze toate acțiunile ilicite ulterioare, în condițiile în care pretinderea sumei de bani/acceptarea promisiunii unei sumei de bani, urmată de primirea acesteia, se fundamentează pe conștiința

⁴³ G. Fiandaca, E. Musco, Diritto penale. Parte generale, Zanichelli Editore, Bologna, 2019, p.619, F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. II, p.42.

⁴⁴ În același sens, însă cu alte argumente, în doctrină (V. Cioclei, op.cit., p. 247), s-a arătat că „**faptul că subiectul activ pretinde (o singură dată) o anumită sumă de bani și aceasta este ulterior remisă în tranșe (rate) succesive nu duce la reținerea formei continuate.** În această ipoteză, va fi incidentă decizia instanței supreme într-un recurs în interesul legii cu privire la data săvârșirii infracțiunii, respectiv data de la care începe să curgă termenul de prescripție: prin data săvârșirii infracțiunii și, implicit, data de la care începe să curgă termenul de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp se înțelege momentul apariției primei pagube ori al obținerii primului folos necuvenit”. Pentru o opinie similară a se vedea și A. Fanu-Moca, Drept penal. Partea specială II, ediția 2, Ed. CH Beck, București, 2023, p. 174-175.

și voința inițială de a comite o singură acțiune ilicită de încălcare a probității și integrității funcționarului public.

2. Consecințele ce decurg din calificarea infracțiunii ca fiind de consumare anticipată

Înțelegerea în modalitatea descrisă mai sus a luării de mită ca infracțiune de consumare anticipată conferă o busolă conceptuală dilemelor „jurisprudențiale” relative la posibilitatea curgerii termenului de prescripție a răspunderii penale în paralel cu comiterea unor modalități alternative ale elementului material al infracțiunii, în condițiile în care primirea ulterioară a uneia sau mai multe rate din mită este absorbită în acțiunea de pretindere/acceptare a promisiunii care consumă infracțiunea. Tot astfel, actele de clemență care se referă la data săvârșirii infracțiunii vor lua în considerare momentul consumării (data primirii/acceptării promisiunii), iar nu pe cel al ultimului act de remitere.

De asemenea, în aceste condiții, față de unica infracțiune simplă reținută, este posibilă și dispunerea confiscării integrale a sumei pretinse, dar care a fost plătită la o dată ulterioară, chiar și în cazul în care plata este realizată în mai multe tranșe.

În această orientare, în literatura de specialitate⁴⁵ s-a ridicat problema *calificării faptei unei persoane care înlesnește primirea unei sume de bani cu titlu de mită de către un funcționar public, după ce acesta, în prealabil, a acceptat propunerea primirii acestei sume, arătându-se că nu se poate reține: (i) o complicitate la luare de mită, deoarece infracțiunea de luare de mită s-a consumat la momentul la care între funcționar și mituitor a intervenit înțelegerea, remiterea efectivă a sumei de bani fiind un act material ulterior, lipsit de relevanță juridică și nici nu se poate reține caracterul continuat al infracțiunii; (ii) că momentul dării sumei de bani este fără relevanță juridică pentru autorul care a promis, dar că are efecte juridice pentru ceilalți participanți, pentru care darea reprezintă o modalitate de comitere a faptei de dare de mită și, ca atare, o activitate de sprijinire a realizării acestei modalități reprezintă complicitate la infracțiunea de dare de mită, deoarece momentul consumării infracțiunii este unul obiectiv; (iii) favorizarea făptuitorului, deoarece în cazul acestei incriminări s-a renunțat la modalitatea de comitere constând în „ajutorul dat pentru a asigura infractorului folosul sau produsul infracțiunii.*

Într-o altă orientare doctrinară, față de considerentele expuse anterior, s-ar putea afirma că actele de complicitate pot fi comise și după momentul consumării infracțiunii, dacă mituitul comite ulterior acestui moment una sau mai multe dintre celelalte modalități alternative ale elementului material al infracțiunii, deoarece acestea sunt absorbite în prima modalitate alternativă care consumă infracțiunea. Prin urmare, în ipoteza prezentată, dacă acțiunea intermediarului a urmărit ajutarea mituitului, față de natura de infracțiune simplă de consumare anticipată a luării de mită, se va reține complicitatea la fapta consumată⁴⁶. Acestei soluții i s-ar putea replica totuși faptul că este discutabil în ce măsură poate exista complicitate la o faptă pentru care termenul de prescripție a început deja să curgă (ori, eventual, chiar a intervenit prescripția răspunderii penale).

⁴⁵ C. Rotaru-Radu, Participația în cazul infracțiunilor de corupție, în C.D.P. nr. 3/2017, p. 16.

⁴⁶ În același sens, a se vedea F. Streteanu, D. Nițu, op. cit., vol. II, p. 238, în mod special citatul indicat anterior la care se referă nota de subsol nr. 11.

Rezultă așadar că și autorii care admit natura luării de mită ca infracțiune simplă, în care nu se vorbește de un moment al epuizării, prezintă totuși unele divergențe în ceea ce privește efectele unei astfel de calificări.

III. ÎNCADRAREA FAPTEI CA INFRACTIUNE CONTINUATĂ

Așa cum am anticipat, o a treia viziune ce s-a conturat în jurisprudență și în literatura de specialitate este în sensul de a califica fapta funcționarului care la un prim moment pretinde o sumă de bani sau o anumite foloase iar ulterior, la momente diferite în timp, primește acei bani sau acele foloase în diferite tranșe (desigur, cu îndeplinirea și a celorlalte elemente de tipicitate prevăzute de art. 289 C.pen.) ca fiind o infracțiune continuată de luare de mită. În această viziune, fiecare conduită de pretindere/acceptare a promisiunii și de primire reprezintă câte un act material din componența formei continuate, deci o acțiune distinctă.

Vom împărți prezentul capitol în trei secțiuni, respectiv mai întâi vom realiza un examen jurisprudențial al acestei viziuni (1), apoi vom structura și prezenta argumentele care stau la baza unei asemenea calificări (2) iar în final vom exprima anumite rezerve în legătură cu temeinicia soluției (3).

1. Reflectarea opiniei în jurisprudență

Analiza practicii judiciare reflectă, cel puțin în aparență, constanța și recurența acestei viziuni. Deși în capitolele anterioare s-au citat hotărâri judecătorești care au îmbrățișat celelalte opinii în legătură cu încadrarea juridică corectă, observăm, în realitate, o coexistență temporală a acelor hotărâri cu cele ce le vom menționa în continuare.

Forma continuată a fost reținută de instanțe și analizată în doctrină și imediat după intrarea în vigoare a Codului penal anterior⁴⁷.

Mai recent, astfel cum s-a amintit anterior în cuprinsul prezentului articol, chestiunea formei infracțiunii de luare de mită în cauze de tipul celor pe care le analizăm a fost luată în discuție în cadrul unei Întâlniri a președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel desfășurată la București în 15-16 noiembrie 2023. Pentru evidențierea soluției conform căreia ar trebui reținută forma continuată, minuta respectivei întâlniri amintește două hotărâri ale Înaltei Curți de Casație și Justiție.

O primă decizie menționată este decizia nr. 1801 din 6 mai 2010 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în care instanța supremă a reținut următoarele: „*Faptele persoanei, care are calitatea de procuror Șef al secției de urmărire penală în cadrul parchetului de pe lângă tribunal, de a primi, la două date diferite, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, două sume de bani pentru a înlocui cu produse de serie, la două date diferite, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, armele originale care constituiau corpuri delictive într-un dosar penal privind infracțiunea de nerespectare a regimului armelor și munițiilor pe care l-a instrumentat și pentru a restitui persoanei inculpate și trimise în judecată în acest dosar armele originale, care prezentau o valoare pentru persoana*

⁴⁷ A se vedea, de exemplu, Trib. jud Cluj, dec. nr. 146/1971, Trib. Suprem, Secția penală, decizia nr. 1327 din 29 martie 1972, în Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1972, p. 332; Trib. Suprem, Secția penală, dec. nr. 573/1980, în V. Papadopol, M. Popovici, Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982, p. 188, citate în C. Bulai, loc. cit., p. 69.

inculpată, întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită în formă continuată prevăzută în art. 254 alin. (1) C. pen. raportat la art. 7 alin. (1) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. și ale infracțiunii de favorizare a infractorului în formă continuată prevăzută în art. 264 alin. (1), cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen., sub forma favorizării reale, ambele aflate în concurs de infracțiuni, conform art. 33 lit. a) C. pen.”⁴⁸ – subl. ns.

În legătură cu decizia citată anterior se cuvine totuși să menționăm că situația de fapt ce a stat la baza soluției pare să fie întrucâtva diferită față de ipoteza de școală ce formează obiectul principal al acestui articol. În cauza respectivă s-a reținut următoarea situație de fapt: „La începutul lunii decembrie 2009, inculpatul a fost de acord să restituie martorului bunurile aflate în custodia sa, cu condiția ca martorul să aducă în locul acelor obiecte altele asemănătoare. **Martorul a achiziționat din comerț două săbii tip samurai pe care le-a predat inculpatului la data de 9 decembrie 2009 în biroul acestuia.** Inculpatul a adus pachetul cu săbiile corp delict din locul în care era depozitat (sala de ședințe a Parchetului de pe lângă Tribunalul Covasna, unde fuseseră depozitate toate obiectele care aveau legătură cu dosarele privind permisele false și înmatriculările auto) în biroul său, a substituit două săbii indicate de martorul denunțător, după care a refăcut pachetul și l-a asigurat cu bandă adezivă. **La data de 15 decembrie 2009, martorul S.K. a revenit la biroul inculpatului K.A. și i-a predat acestuia suma de 2.000 lei pentru schimbul efectuat în data de 9 decembrie 2009 cu privire la două dintre corpurile delict și i-a cerut ca, prin aceeași modalitate, să-i fie restituite și alte corpuri delict, în concret o sabie și o baionetă.** Inculpatul a acceptat solicitarea martorului și au stabilit ziua de 18 decembrie 2009 pentru realizarea substituirii și restituirii corpurilor delict. În acest scop, martorul S.K. a achiziționat din comerț sabia de tip samurai și, pentru că nu a găsit un produs asemănător pentru baioneta, a hotărât să recupereze un briceag marca B., astfel că a lipit pe un produs de serie asemănător un abțibild cu denumirea respectivă, pentru a crea aparența produsului original. **Conform înțelegerii, la data de 18 decembrie 2009, în jurul orelor 17,00, martorul S.K. s-a deplasat la sediul Parchetului de pe lângă Tribunalul Covasna, a predat inculpatului K.A. bunurile cumpărate și suma de 2.000 lei, iar acesta din urmă a substituit sabia și briceagul originale și le-a restituit martorului denunțător.** Bani i-a luat și i-a pus pe birou, reținând asupra lui o bancnotă de 100 de lei. Cu ocazia deplasării spre biroul unde se aflau depozitate corpurile delict, inculpatul s-a întâlnit cu martorul S.S., angajat în cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Covasna în calitate de informatician, căruia i-a înmânat, ca dar pentru ziua de naștere, o bancnotă de 100 lei provenită din suma primită de la martorul S.K. Imediat după revenirea inculpatului în biroul său a avut loc intervenția reprezentanților Direcției Naționale Anticorupție de constatare a infracțiunii flagrante” – subl. ns.

Se poate observa că în cauză nu a existat *ab initio* o înțelegere globală asupra unei sume de bani care viza toate armele ce ar fi urmat să fie substituite dublată de o eşalonare a acelei sume în diferite rate. În realitate, înțelegerea inițială a fost una generică asupra planului de a fi substituite armele contra unui beneficiu patrimonial, modalitatea concretă în care acest lucru va fi realizat urmând să fie stabilită. De altfel, instanța reține că la momentul remiterii primei sume de bani, cea aferentă primei substituirii, martorul denunțător i-a cerut inculpatului să procedeze similar și în legătură cu alte corpuri delict. Așadar, aparentele tranșe din speță nu au fost rezultatul unei planificări unice inițiale, ci s-au manifestat prin înțelegeri concrete subsecvente. Asupra acestui aspect de detaliu și asupra relevanței sale în

⁴⁸ A se vedea I.C.C.J, Secția penală, decizia nr. 1801 din 6 mai 2010, www.scj.ro.

economia dezbaterii asupra formelor infracțiunii de luare de mită vom reveni *infra*, în cadrul celei de-a treia secțiuni a capitolului.

A doua hotărâre menționată în minuta Întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel desfășurată la București în 15-16 noiembrie 2023 este decizia nr. 97A din 23 martie 2017 prin care instanța supremă a reținut următoarele: „*faptele inculpatului A., cadru didactic al Facultății de Drept din cadrul Universității Europene C., care a primit de la martorul denunțator D. bunuri în august 2013, în data de 23 decembrie 2013, în data de 22 septembrie 2014 și în data de 23 octombrie 2014, în legătură cu promovarea frauduloasă a examenului la disciplina „Drept constituțional” din 5 februarie 2014, precum și pentru influența promisă și care s-a lăsat să se creadă că a fost exercitată sau chiar a fost exercitată, în scopul promovării frauduloase la alte discipline studiate în anul I, an universitar 2013-2014, prin intervenții pe lângă cadrele didactice titulare (E., F., B., G., H.), întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită în formă continuată, prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și de trafic de influență în formă continuată, prevăzută în art. 291 C. pen. raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., în concurs formal prevăzut în art. 38 alin. (2) C. pen.*”⁴⁹. Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nu oferă alte detalii asupra situației de fapt care a stat la baza încadrării juridice, însă acestea se regăsesc în sentința nr. 187/PI din 13 noiembrie 2015 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, cea care a fost menținută în apel prin decizia nr. 97A din 23 martie 2017. Sentința amintită conține o prezentare extrem de elaborată a situației de fapt, motiv pentru care o citare *in extenso* în contextul de față s-ar dovedi contraproductivă însă studierea acesteia⁵⁰ relevă aceleași diferențe față de ipoteza remiterii unor tranșe ale unei mite convenite la un moment inițial între mituit și mituitor. În cauza aceasta, bunurile erau remise la intervale de timp în baza unei relații generice în cadrul căreia inculpatul oferea sprijin martorului denunțator fără a se fi stabilit la începutul acelei relații valoarea sau natura acestor bunuri. De asemenea, nu rezultă din situația de fapt că inculpatul ar fi realizat o activitate de pretindere concretă anterior primirilor enumerate și nici că la momentul fiecărei primiri ar fi realizat câte o înțelegere cu martorul denunțator referitoare la următoarea primire a unor bunuri.

Mai dorim să amintim alte trei hotărâri ale instanței supreme în care s-a reținut forma continuată a unor infracțiuni de corupție. Astfel, într-o decizie din anul 2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție s-au reținut următoarele: „*În temeiul art. 291 alin. (1) C. pen. cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. raportat la art. 36 alin. (1) C. pen. în referire la art. 6 din Legea nr. 78/2000 (modificată) corob. cu art. 396 alin. (10) C. proc. pen., a condamnat pe inculpatul C.C. la pedeapsa principală de 1 an și 6 luni închisoare, pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de influență, în formă continuată (trei acte materiale, săvârșite în perioada 22 iunie 2012 - septembrie 2012)”* constând în aceea că „*în perioada 22 iunie 2012 - septembrie 2012, inculpatul C.C., în calitate de avocat în cadrul Baroului București, prin acțiuni distincte, săvârșite în trei ocazii diferite, dar în realizarea aceleiași rezoluții, a pretins de la denunțatorul D.S. (zis „K.”), clientul său, cu care nu a încheiat însă un contract de asistență juridică, sumele de 4.000 RON (primită integral), 15.000 dolari SUA (primită integral) și 5.000 euro (din care a primit numai 3.500 euro), promițând că va uza de influența pe care a pretins că o are asupra polițiștilor și procurorilor implicați în instrumentarea*

⁴⁹ A se vedea I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 97/A din 23 martie 2017, www.scj.ro.

⁵⁰ Sentința amintită este disponibilă pe rolii.ro.

Dosarului nr. x/P/2012 al Parchetului de pe lângă Tribunalul București (conexat cu Dosarul nr. x/P/2012 al aceluiași Parchet), în scopul de a obține, pentru acesta, o soluție de netrimitere în judecată în acel dosar”⁵¹. Într-adevăr, speța citată vizează infracțiunea de trafic de influență, însă, astfel cum am arătat încă din introducerea prezentului articol aspectele aflate în discuție se manifestă similar în cazul tuturor infracțiunilor de corupție.

Din analiza situației de fapt ce a stat la baza acestei soluții observăm același aspect de detaliu menționat și în legătură cu deciziile anterior citate. Nici în această speță nu s-a stabilit că inculpatul și denunțatorul ar fi stabilit *ab initio* o plată eșalonată a unei sume globale. Sumele despre care se face vorbire nu au reprezentat *per se* rate, ci acestea au fost pretinse subsecvent prin discuții concrete diferite purtate între inculpat și denunțator. În acest sens, se reține că la baza soluției de condamnare a stat, printre altele, declarația martorului denunțator, în legătură cu aspectele relatate de acesta instanța reținând: „cu ocazia audierii sale, în prezența inculpatului, denunțatorul a constatat că acesta se purta într-un mod familiar cu polițiștii implicați în anchetă, cărora li se adresa pe numele mic; la finalizarea audierii respective, față de denunțator, a fost luată măsura preventivă a obligării de a nu părăsi țara; după ce au plecat împreună de la sediul Poliției Capitalei, inculpatul i-a cerut denunțatorului ca, în termen de 2 ore, să-i aducă suma de 4.000 RON, pentru a o da polițiștilor implicați în anchetă, afirmând că, dacă nu ar fi vorbit cu persoanele în măsură să-i decidă soarta, el ar fi fost arestat preventiv și respectiv că acei bani trebuiau dați polițiștilor, pentru ca aceștia „să fie mulțumiți și să aibă o atitudine pozitivă în ancheta care urma”; denunțatorul s-a conformat cererii inculpatului și, într-o oră, i-a adus și înmănat suma pretinsă”. Apoi, în legătură cu a doua sumă primită de inculpat se reține că „în cursul lunii septembrie 2012, în cadrul unei discuții referitoare la stadiul cercetărilor, inculpatul i-a spus denunțatorului că, dacă acesta va plăti suma de 15,000 euro, el are posibilitatea să-i obțină o soluție favorabilă, de scoatere de sub urmărire penală, în termen de 3 săptămâni”. În fine, în ceea ce privește ultima sumă, se arată că „în perioada următoare, inculpatul i-a mai cerut denunțatorului și suma de 5.000 euro, despre care i-a spus că era destinată polițiștilor care lucrau în dosarul său, pentru ca aceștia să aranjeze declarațiile de așa natură încât el să fie disculpat”.

Într-o altă decizie a instanței supreme, s-a reținut că „fapta inculpatului A.S., constând în aceea că, în calitate de primar al mun.Cluj Napoca, în baza unei rezoluții infracționale unice, în cursul anului 2010, până la momentul încheierii contractului de salubritate al orașului Cluj Napoca, a acceptat primirea de la inculpatul S.C.M., administrator al SC B.V. SRL, primirea unor foloase necuvenite, disimulate printr-un contract de consultanță încheiat la data de 2 aprilie 2010 între Cabinetul de avocatură al inculpatei A.M. și SC T.T.C. SA, primind în perioada aprilie 2010 - septembrie 2011, în 18 tranșe suma totală de 262.560 lei, în scopul ca acesta, în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu să procedeze la încheierea/semnarea contractului de salubritate cu SC B.V. SRL, precum și să asigure, derularea ulterioară fără incidente a acestui contract, prin emiterea oricăror acte necesare bunei desfășurări a activității societății, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită în formă continuată, prev. de art. 254 alin. (1) C. pen. anterior rap. la art. 6 din Legea nr. 78/2000 cu aplic. art. 41 alin. (2) C. pen. anterior (18 acte materiale)”⁵². În această cauză situația de fapt relevă, într-adevăr, natura de tranșe ale mitei în ceea ce privește suma

⁵¹ A se vedea I.C.C.J, Secția penală, decizia nr. 154/A din 4 iunie 2014, www.scj.ro.

⁵² A se vedea I.C.C.J, Secția penală, decizia nr. 213/A din 7 iulie 2014, www.scj.ro.

primită de inculpat, natură evidențiată prin periodicitatea actelor de primire a sumelor de bani.

În fine, un exemplu foarte recent din practica judiciară este reprezentat de o opinie concurentă la decizia nr. 38 din 2 mai 2023 a completului de 5 judecători, indicată anterior. Având ca obiect tot o infracțiune de trafic de influență, prin opinia concurentă s-au arătat următoarele: *„Din perspectiva elementului material al infracțiunii de trafic de influență, apreciez așadar că inculpatul B. a comis un prim act material, în modalitatea alternativă constând în acceptarea promisiunii formulate de N. că îi va remite 20% din valoarea încasărilor în baza contractelor pentru câștigarea cărora a solicitat exercitarea influenței. Subsecvent, în perioada 2011 - 2013, inculpatul a comis alte acte materiale, la diferite intervale de timp, dar în baza rezoluției infracționale inițiale, corespunzătoare modalității alternative a primirii de sume de bani sau alte foloase, atât direct, cât și indirect. Fiecare dintre aceste acte materiale nu au constituit simple acte, părți componente ale unei activități unice, chiar dacă au tins spre același rezultat, ci acțiuni distincte, realizate în baza aceleiași rezoluții infracționale și au lezat în egală măsură valoarea socială ce constituie obiectul juridic al infracțiunii, fiind generată și apoi perpetuată neîncrederea referitoare la exercitarea atribuțiilor de către funcționarii publici.*

Având în vedere argumentele pe care le-am expus anterior, referitoare la intervalul mare de timp dintre actele de executare, precum și particularitatea vizând controlul pe care inculpatul continua să îl dețină asupra factorilor care condiționau actele de remitere succesivă, în opinia mea, fiecare dintre actele de primire comise de către inculpatul B. au avut un caracter autonom, constituind acțiuni distincte comise în baza aceleiași rezoluții infracționale. Mai exact, **lipsa criteriului unității spațio-temporale și extinderea influenței și a promisiunii implicite și asupra modului în care era asigurată remiterea sumelor de bani au condus la convertirea unității naturale colective într-o unitate legală de infracțiune, respectiv infracțiunea continuată.**

În consecință, în opinia mea, se impunea punerea în discuție și schimbarea încadrării juridice a infracțiunii de trafic de influență în sensul reținerii formei continuate a acesteia conform art. 35 alin. (1) C. pen., corespunzător actelor materiale săvârșite de inculpatul B.

De asemenea, un alt argument pentru care, în opinia mea, se impunea punerea în discuție și schimbarea încadrării juridice a infracțiunii de trafic de influență în cazul inculpatului B. și respectiv, în cazul participanților la această infracțiune, în sensul reținerii formei continuate, vizează consecințele calificării activității infracționale a inculpatului drept unitate naturală colectivă. Concret, unitatea naturală colectivă constituie o formă a infracțiunii simple, împrejurare care coroborată cu natura infracțiunii de trafic de influență drept infracțiune de consumare anticipată conduce la concluzia consumării faptei de la momentul întrunirii elementelor constitutive prevăzute de norma de incriminare. Mai exact, constituind o formă a infracțiunii simple, data săvârșirii coincide cu momentul consumării infracțiunii, respectiv al întrunirii tuturor elementelor constitutive, iar aplicarea regulilor prevăzute de art. 154 alin. (2) din C. pen. referitoare la momentul epuizării infracțiunii specifice altor forme de unitate naturală sau legală pentru a include întreaga dinamică infracțională nu este posibilă.

Or, acest fapt ar presupune că infracțiunea de trafic de influență se consideră săvârșită de inculpatul B. de la momentul acceptării promisiunii formulate de către martorul N., neavând relevanță pentru consumarea infracțiunii dacă banii sau foloasele sunt și primite, **ceea ce ar lăsa în afara incriminării actele de participație penală și ar produce**

consecințe directe cu privire la momentul de început al curgerii termenului de prescripție a răspunderii penale⁵³ – subl. ns.

Este interesant de observat că situația de fapt din această speță relevă o veritabilă înțelegere pentru remiterea în tranșe a unor sume convenite inițial – „*îi va remite 20% din valoarea încasărilor în baza contractelor pentru câștigarea cărora a solicitat exercitarea influenței*”. De asemenea, nu putem trece cu vederea faptul că tocmai într-o situație care se subsumează structurii ce reprezintă principalul obiect de studiu al prezentului articol membrii aceleiași Complet de 5 judecători au exprimat opinii diferite în legătură cu forma infracțiunii de corupție.

2. Argumente în favoarea reținerii formei continuate

În primul rând, se cuvine menționat că doctrina elaborată imediat ulterior intrării în vigoare a Codului penal anterior îmbrățișează soluția formei continuate pentru ipoteza aflată în discuție. În acest sens, s-a arătat că infracțiunea de luare de mită „*capătă însă caracterul de infracțiune continuată când banii sau alte foloase sunt remise în rate succesive*”⁵⁴. Din păcate, în aceeași lucrare nu sunt oferite și explicații suplimentare asupra argumentelor care ar sta la baza acestei soluții.

În al doilea rând, o parte a doctrinei recente (precum și unul dintre autorii prezentului material) susține aceeași opinie. Astfel, un autor arată că „*dacă, după acest prim act de executare (pretindere sau acceptare), în „concretizarea” înțelegerii dintre părți, autorul luării de mită primește (inclusiv în tranșe) foloasele pretinse, actele ulterioare de executare, săvârșite la diferite intervale de timp, vor avea o semnificație penală proprie și vor forma, împreună cu primul act, o infracțiune de luare de mită în formă continuată*”⁵⁵. Autorul citat argumentează o asemenea soluție prin aceea că fiecare primire a unei tranșe din suma stabilită inițial ca mită reprezintă „*un act de executare specific infracțiunii de luare de mită*”⁵⁶.

În plus, argumentarea reținerii formei continuate se realizează prin criticarea unuia dintre argumentele aduse în sprijinul opiniei potrivit căreia ar trebui reținută infracțiunea simplă. Unul dintre argumentele prezentate de această parte a doctrinei este potențiala aplicabilitate în materia infracțiunilor de corupție a Deciziei nr. 5/2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii. Prin această decizie s-a arătat că „*prin data săvârșirii infracțiunii și, implicit, data de la care începe să curgă termenul de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp se înțelege momentul apariției primei pagube ori al obținerii primului folos necuvenit*”⁵⁷. Se susține că referirea la realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp poate fi interpretată ca având relevanță și în ceea ce privește foloasele cu natură din

⁵³ A se vedea I.C.C.J., Completul de 5 judecători, decizia nr. 38 din 2 mai 2023, cit. supra.

⁵⁴ A se vedea V. Dongoroz, Explicații teoretice ale Codului penal român, vol. IV, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1972, p. 135.

⁵⁵ A se vedea S. Bogdan, D.A. Șerban, Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice, Ed. Universul Juridic, 2020, p. 282.

⁵⁶ Idem, p. 270.

⁵⁷ A se vedea Î.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Decizia nr. 5/2019 (M.Of. nr. 334 din 2 mai 2019).

mită din conținutul infracțiunilor de corupție.⁵⁸ Or, în critica acestui argument s-a arătat că „diferența dintre ipoteza aici analizată și cea care a făcut obiectul recursului în interesul legii este aceea că în ultima nu mai exista nicio conduită tipică din partea autorului ulterioară actului său unic de executare (doar urmarea faptei se producea secvențial). În schimb, în cazul nostru, de fiecare dată când autorul săvârșește un act de primire, el comite un act material tipic al infracțiunii de luare de mită”⁵⁹. Într-adevăr, raționamentul care a determinat pronunțarea Deciziei nr. 5/2019 a instanței supreme pare a nu fi aplicabil în materia infracțiunilor de corupție. Realizarea ulterioară a folosului necuvenit de către autorul unei infracțiuni de luare de mită sau al unei infracțiuni de trafic de influență nu se produce în baza unui automatism și nu este independentă de voința sau de conduita acestuia. Dimpotrivă, primirea foloaselor în tranșele stabilite inițial reprezintă rezultatul unei conduite active a autorului.

În susținerea reținerii formei continuate, un alt autor arată că „din norma de incriminare reiese clar că legiuitorul a vrut să incrimineze atât acceptarea/preinderea cât și primirea”⁶⁰. Mai adaugă autorul citat: „chiar dacă primirea foloaselor reprezintă momentul la care are loc mituirea efectivă, trebuie avută în vedere voința legiuitorului de a incrimina și actele de pregătire (precum acceptarea promisiunii, spre exemplu) ca moment al consumării”.

Observăm că doctrina care susține soluția formei continuate gravitează în jurul calificării actelor de primire a tranșelor ca acțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul infracțiunii de luare de mită. Într-adevăr, pare cel puțin dificil demersul de a nega vreunul dintre elementele definitorii ale infracțiunii continuate. Prin ipoteză, având în vedere că primirile ulterioare se realizează în baza înțelegerii inițiale dintre mituit și mituitor, condiția unicității rezoluției infracționale este îndeplinită. În ceea ce privește condiția intervalului de timp scurs între diferitele acte, din nou, nu se pun probleme deosebite.

Pentru a înțelege pe deplin analiza celei de-a treia condiții a infracțiunii continuate – pluralitatea de acțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni – este de dorit să operăm cu un exemplu ipotetic: X îi pretinde lui Y o sumă de 1000 lei cu titlu la momentul T1, urmând ca suma să fie plătită în două tranșe egale a câte 500 lei la momentele T2 și T3. Dacă ne imaginăm speța într-o variantă diferită, anihilând momentele T1 și T3, adică având loc exclusiv o primire a unei sume de 500 lei la momentul T2, nu am avea nicio rezervă în a afirma că această conduită realizează pe deplin conținutul infracțiunii de luare de mită, respectiv are deplină relevanță penală.

Se naște întrebarea în ce măsură calificarea infracțiunii de luare de mită ca fiind o infracțiune de consumare anticipată ar împiedica relevanța penală distinctă a actelor ulterioare de primire a sumei pretinse la momentul T1. Apreciem că natura unei infracțiuni de a fi una de consumare anticipată nu se opune *de plano* posibilității ca aceeași infracțiune să cunoască și un moment al epuizării specific formei continuate. Specificul infracțiunilor de consumare anticipată este reprezentat de capacitatea acestora de a se consuma, de a fi considerate ca săvârșite la un moment atipic față de majoritatea infracțiunilor, respectiv prin preluarea în sfera elementului material și a unor modalități care, îndeobște, ar reprezenta tentativă sau acte de pregătire. Însă, în cazul unei infracțiuni de consumare anticipată cu modalități alternative ale elementului material, nu este în voința legiuitorului așezarea pe o

⁵⁸ A se vedea V. Cioclei, în C. Rotaru, A.R. Trandafir, V. Cioclei, op. cit., p. 247.

⁵⁹ A se vedea S. Bogdan, D.A. Șerban, op.cit., p. 269.

⁶⁰ A se vedea G.M. Husti, Formele infracțiunii de luare de mită, în Penalmente relevant nr. 2/2018, pag. 56.

treaptă superioară din punctul de vedere al relevanței penale a unei variante a elementului material în raport de celelalte variante.

În ciuda diferendelor de opinii în ceea ce privește forma infracțiunii în ipoteza discutată, doctrina este unanimă în formularea concluziei generice a capacității infracțiunii de luare de mită de a fi reținută în formă continuată. Or, acceptând drept premisă că în exemple precum cel anterior nu am putea reține forma continuată, se naște necesitatea identificării situațiilor care s-ar circumscrie formei continuate. S-a arătat, de exemplu, că se va reține luarea de mită în formă continuată „în ipoteza în care, în baza aceleiași rezoluții infracționale, subiectul activ pretinde (în mod repetat) și eventual primește diferite sume de bani, în legătură cu același act ce intră în îndatoririle lui de serviciu”⁶¹. Așadar, revenind la exemplul anterior, dacă X pretinde la T1 1000 lei pe care îi primește la T2 și T3, în această opinie ar trebui reținută forma simplă. Însă, dacă același X pretinde 500 lei la T1 iar ulterior, la T2, când primește suma cerută, își mărește pretențiile cu încă 500 lei, bani pe care îi primește la T3, ar trebui reținută forma continuată. În raport de această delimitare se poate argumenta că se utilizează un criteriu artificial pentru încadrarea juridică a faptei. Legiuitorul nu impune drept element de tipicitate o anumită valoare a mitei și nici nu impune ca valoarea totală a mitei să fie stabilită la momentul primei manifestări a rezoluției infracționale.

Totodată, exemplul anterior ne conduce și el la concluzia compatibilității naturii luării de mită de a fi o infracțiune de consumare anticipată cu capacitatea aceleiași infracțiuni de a genera relevanță penală unor acțiuni posterioare momentului consumării.

În fine, în legătură cu inacuratețea unei reguli absolute în sensul absorbției între fazele infracțiunii, în doctrină s-au arătat următoarele: „Dacă această regulă de principiu este general acceptată de literatura de specialitate, rămâne însă controversată posibilitatea reținerii infracțiunii continuate în situația în care tentativa precedă acțiunea prin care fapta s-a consumat. Spre exemplu, infractorul încearcă să comită un furt, dar este nevoit să părăsească locul faptei înainte de consumare, deoarece proprietarul sosește acasă, situație în care se întoarce a doua zi și sustrage bunurile dorite. Într-o opinie se susține că în acest caz tentativa este absorbită de infracțiunea consumată, astfel că nu se mai poate pune problema ca ele să alcătuiască împreună o infracțiune continuată. Potrivit unei alte opinii, în această ipoteză se va reține o infracțiune continuată. În ceea ce ne privește, înclinăm spre acest al doilea punct de vedere. Este adevărat că fazele infracțiunii au caracter absorbant, dar credem că această absorbție nu poate opera decât în condițiile în care există o unitate naturală colectivă de infracțiune, caracterizată de o unitate a acțiunii. Or, așa cum am văzut anterior, unitatea de acțiune presupune o conexiune spațio-temporală, ceea ce nu este cazul în speța noastră. Intervalul de timp scurs între tentativă și consumarea faptei autonomizează acțiunile corespunzătoare celor două momente, dând astfel naștere unei infracțiuni continuate, desigur, în măsura în care se poate face dovada unității de rezoluție. Interesantă se poate dovedi în acest context și o comparație cu infracțiunea progresivă. Dacă autorul comite tentativa de omor, spre exemplu, iar apoi, după un timp, fără nicio intervenție din partea sa, se va produce rezultatul, se reține o singură infracțiune consumată de omor, care va absorbi în mod natural tentativa (infracțiune progresivă). Se justifică oare aceeași soluție în ipoteza analizată de noi, când rezultatul se produce din cauza unei noi acțiuni comise de autor? Noi credem că nu, fiind evidentă pericolozitatea mai ridicată în această din urmă

⁶¹ A se vedea V. Cioclei, op. cit., p. 247.

situație, iar reținerea unei infracțiuni continuate oferă cadrul pentru aplicarea unui tratament sancționator agravat, corespunzător acestei pericolozități”⁶².

Raționamentul anterior citat poate fi aplicat în mod similar și în legătură cu infracțiunea de luare de mită. Se poate argumenta existența unei pericolozități mai mari, a celui care nu se oprește din conduita sa infracțională primind la date diferite sumele de bani anterior pretinse față de cel care pretinde o sumă de bani, dar ulterior refuză să mai primească suma pretinsă. De asemenea, se poate afirma că încălcarea obiectului juridic al infracțiunii intervine ori de câte ori se realizează elementul material alternativ (situație diferită de alte infracțiuni cu conținut alternativ, de exemplu violarea de domiciliu, când viața privată a fost afectată deja odată cu pătrunderea fără drept, refuzul de părăsire neavând semnificația unei noi atingeri, mai ales că infracțiunea este considerată, în general, una continuă în ipoteza în care pătrunderea se prelungește⁶³). Într-o astfel de ipoteză, problemele privind prescripția, actele de clemență ori participația penală își găsesc un răspuns facil, prin aplicarea regulilor ce guvernează infracțiunea continuată.

Nu ne putem împiedica să observăm că această opinie vine să rezolve atât inconsecvențele primei abordări (aplicarea unor reguli specifice altor categorii de infracțiune, ajungându-se la o formă de unitate hibridă, neprevăzută de lege), cât și criticile aduse celei de-a doua (ignorarea pericolozității sporite a făptuitorului ori chiar imposibilitatea tragerii lui la răspundere penală).

3. Rezerve în legătură cu temeinicia soluției reținerii formei continuate

Dintr-o altă perspectivă, se poate afirma că argumentele anterior expuse nu sunt unele dirimante. Pe lângă unele critici deja aduse acestei soluții la momentul analizei primelor două opinii, arătam anterior că Decizia nr. 5/2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție nu poate reprezenta un argument în sensul reținerii unei infracțiuni simple deoarece, în cazul luării de mită, autorul faptei nu este pasiv față de obținerea ulterioară a foloaselor. Pe de altă parte, apreciem că există o diferență notabilă între ipoteza în care subiectul activ pretinde în mod repetat sume de bani și ipoteza în care subiectul activ primește de la mituitor sume de bani pretinse la un moment inițial. Deși actul de primire reprezintă o modalitate a elementului material, în cazul pretinderii, autorul adoptă o atitudine activă, de inițiere a parcursului infracțional⁶⁴. În schimb, în cazul primirii unor foloase asupra cărora înțelegerea se materializase anterior, atitudinea subiectului activ este una mai degrabă pasivă. În legătură cu această rezervă nu putem, totuși, să trecem cu vederea că, dacă ar fi receptată, ar naște întrebarea încadrării juridice a faptei mituitorului având în vedere că acesta din urmă adoptă cu siguranță o atitudine activă în cazul fiecărei remiteri. Desigur, nu s-ar putea accepta soluția reținerii unei infracțiuni simple pentru cel mituit și a unei infracțiuni continuate pentru mituitor.

O altă rezervă ce se poate formula vizează condiția ca fiecare acțiune să poată realiza și separat conținutul infracțiunii. Or, având în vedere că acțiunea inițială de pretindere este cea care produce urmarea imediată, respectiv punerea în pericol a relațiilor de serviciu prin raportare la actul în legătură cu care este săvârșită fapta, ne întrebăm dacă acțiunile

⁶² A se vedea F. Streteanu, D. Nițu, op. cit. vol. II, p. 47.

⁶³ Idem, p. 31.

⁶⁴ Situația devine însă din nou diferită (și dificilă) în cazul în care infracțiunea se consumă nu prin pretindere, ci prin acceptarea promisiunii.

ulterioare de primire a sumelor deja pretinse mai au aptitudinea prin ele însele să producă o urmare imediată deja produsă. Această chestiune a fost luată în discuție și în minuta Întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel desfășurată la București în 15-16 noiembrie 2023, arătându-se următoarele: „În acest context, apreciem că nu se poate face o analogie între infracțiunile prev. de art. 289 - 292 din Codul penal și alte infracțiuni cu variante alternative ale elementului material, cum ar fi, de exemplu, infracțiunea de abuz de încredere, deoarece în cazul acestei ultime fapte, indiferent de numărul de acțiuni specifice modalităților alternative ale elementului material, urmarea imediată în realitatea obiectivă rămâne neschimbată (subiectul pasiv al infracțiunii este lipsit de bunul său mobil), în timp ce în cazul infracțiunilor analizate, starea de pericol abstract se amplifică pe măsură ce sunt săvârșite noi acțiuni care se subsumează modalităților alternative ale elementului material”. Poate fi, într-adevăr, discutată, măsura în care are loc, într-adevăr, o amplificare a stării de pericol ce caracterizează urmarea imediată (sau, mai generic, dacă poate fi cuantificată o asemenea stare de pericol ca fiind mai puțin sau mai mult amplificată). Este adevărat, în schimb, că acceptarea rezervei anterior exprimate ar conduce, totodată, și la imposibilitatea reținerii infracțiunii continuate în ipoteza unor pretinderi repetate din partea subiectului activ în legătură cu același act de serviciu. Or, o asemenea concluzie ar fi una cu siguranță revoluționară în peisajul juridic românesc luând în considerare că acesta este un exemplu de formă continuată a infracțiunii cvasi-general acceptat.

În fine, observam în prima secțiune a acestui capitol că în cazul mai multor decizii de speță în care s-a reținut forma continuată a infracțiunii de luare de mită în realitate situația de fapt nu reliefa existența unei înțelegeri clar determinate la momentul inițial, urmată de primiri în tranșe ale banilor sau foloaselor convenite. În acele spețe, de fapt, înțelegerea inițială dintre cel mituit și mituitor era una generică, concretizarea relației în sensul remiterii unor sume de bani sau anumite foloase având loc subsecvent prin înțelegeri punctuale. Se poate naște așadar întrebarea, mai degrabă dintr-o perspectivă mai puțin tributară raționamentului pur tehnic juridic, dacă se justifică aplicarea aceluiași tratament juridic unor asemenea făptuitori precum și unui făptuitor care pretinde o sumă de bani, numai circumstanțe străine acestuia (precum imposibilitatea punerii la dispoziție a respectivei sume într-un singur moment, necesitatea mituitorului de a beneficia de anumite încasări pentru a avea disponibilitatea financiară de a plăti mita etc.) făcând ca primirea sumei să aibă loc ulterior.

IV. CONCLUZIE

Oarecum atipic pentru articolele din domeniul juridic, autorii prezentului material au opinii diferite cu privire la situația analizată. Suntem însă cu toții de acord în ceea ce privește imposibilitatea reținerii unității naturale colective (opinia expusă în Secțiunea I) pentru fapte care se comit la intervale de timp mari. În aceste situații, unitatea spațio-temporală nu poate justifica, nici măcar ținând seama de specificul infracțiunilor de corupție, o astfel de calificare care dă naștere, așa cum arătam, unei forme de infracțiune hibridă, ce împrumută reguli de la instituții diferite în încercarea de a ajunge, cu prețul sacrificării conceptelor de drept, la o soluție de condamnare.

Părerile noastre sunt însă divergente în ceea ce privește posibilitatea reținerii infracțiunii simple (opinia descrisă în Secțiunea a II-a), în cazul căreia actele ulterioare să nu

mai prezinte relevanță penală (eventual, cu excepția participației) și cea a incidenței infracțiunii continuate (Secțiunea a III-a). Întrucât admitem, de data aceasta unanim, că niciuna dintre aceste două soluții nu este la adăpost de critică, dar mai ales având în vedere consecințele importante pe care opinia adoptată le produce, credem că este necesar ca instanța supremă să tranșeze, fie și la mai bine de 50 de ani de când problema a apărut cu caracter recurent, problema în discuție. Indiferent de concluzia la care se va ajunge, credem totuși că o decizie cu caracter obligatoriu este preferabilă stării de incertitudine care, așa cum am văzut, determină soluții diametral opuse pentru persoane aflate în situații similare.